

LUONNOS

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain liitteen 1 muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ympäristövaikutusten arvioinnista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyn edellyttävien hankkeiden luettelon sisältävä lain liite 1 uudistettaisiin. Uusi liite korvaisi voimassa olevan liitteen 1.

Esityksen tavoitteena on hankeluettelon ajantasaistaminen, sisällön selkeyttäminen sekä yhdenmukaistaminen mahdollisimman pitkälle tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin liitteenä I olevan hankeluettelon kanssa, kuitenkin ottaen huomioon Suomen ympäristön erityispiirteet. Direktiivin lisäksi hankeluettelon tulee vastata Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimusta valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista sekä Suomen ja Viron kahdenvälistä sopimusta valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista.

Voimassa oleva hankeluettelo pitää sisällään 52 alakohtaa, joista 21:een esitetään tehtäväksi sisällöllisiä muutoksia. Direktiivinmukaiseksi ehdotetaan muutettavaksi metalliteollisuuden, kemianteollisuuden sekä energian ja aineiden siirtoa koskevat hankkeet sekä osa jätehankeista. Kansallisia kokorajoja ehdotetaan perustelluista syistä säilytettäväksi kaivoshankkeissa, kiven, soran ja hiekan otossa sekä osassa metsä-, suo- ja kosteikkoluonnon muuttamista koskevista hankkeista, jäte- sekä vesistön rakentamis- ja säännöstelyhankkeista, vesihuoltohankkeista sekä öljyn, petrokemian ja kemiallisen tuotteiden varastoinnista. Lisäksi ehdotetaan, että arviointimenettelyn soveltamista selkeytetään bioetanolin ja bioöljyn valmistuksessa sekä uraanin talteenotossa sivutuotantona.

Hankeluetteloon esitetään lisättäväksi viisi uutta hanketta: kalankasvatus, turkiseläinten pito, uraanin koelouhinta, toriumin talteenotto, rikastaminen ja käsittely sekä Suomen ja Viron kahdenvälisen sopimuksen edellyttämä Suomen ja Viron väliset tunnelit.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
PERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	7
2.3 Nykytilan arviointi	9
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA EHDOTETUT MUUTOKSET.....	18
3.1 Tavoitteet	18
3.2 Ehdotetut muutokset	19
3.2.1 Hankeluettelon 1 kohta. Eläinten pito ja kalankasvatus.....	19
3.2.2 Hankeluettelon 2 kohta. Luonnonvarojen otto ja käsittely	21
3.2.3 Hankeluettelon 3 kohta. Vesistön rakentaminen ja säännöstely	24
3.2.4 Hankeluettelon 4 kohta. Metalliteollisuus.....	25
3.2.5 Hankeluettelon 5 kohta. Metsäteollisuus	25
3.2.6 Hankeluettelon 6 kohta. Kemianteollisuus ja mineraalituotteiden valmistus	25
3.2.7 Hankeluettelon 7 kohta. Energian tuotanto.....	26
3.2.8 Hankeluettelon 8 kohta. Energian ja aineiden siirto ja varastointi.....	27
3.2.9 Hankeluettelon 9 kohta. Liikenne	28
3.2.10 Hankeluettelon 10 kohta. Vesihuolto	29
3.2.11 Hankeluettelon 11 kohta. Jätehuolto	30
3.2.12 Hankeluettelon 12 kohta. Hankkeiden muutokset.....	31
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	31
4.1 Taloudelliset vaikutukset	32
4.2 Vaikutukset viranomaisiin	32
4.3 Ympäristövaikutukset	32
4.4 Muut vaikutukset	33
5 ASIAN VALMISTELU.....	33
6 VOIMAANTULO.....	33
7 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	34
LAKIEHDOTUS	36
Laki	36
ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain liitteen 1 muuttamisesta	36
LIITE	40
RINNAKKAISTEKSTI.....	40

PERUSTELUT

1 Johdanto

Hankeluettelosta säädettiin ensimmäisen kerran vuonna 1994, kun laki (468/1994) ja asetus (792/1994) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä tulivat voimaan. Hankeluettelosta säädettiin tuolloin asetuksen tasolla. Tämän jälkeen hankeluetteloa on tarkistettu kattavasti vuonna 1999 ja sen jälkeen siihen on tehty joitain tarkistuksia vuosina 2006 ja 2011. Vuonna 2017 lain uudistamisen yhteydessä hankeluettelon sijainti muutettiin asetuksen tasolta lain liitteeksi, mutta sisältöä ei tuolloin muutettu. Vuoden 1999 tarkistuksen jälkeen on tapahtunut muutoksia terminologiassa ja teknologiassa, jolloin kehitys on saattanut muuttaa hankkeiden ympäristövaikutuksia. Joiltain osin hankeluettelo ei täytä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun direktiivin vähimmäisvaatimuksia.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA-menettely) sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017, jäljempänä YVA-laki) 3 §:n 1 momentin mukaisesti hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Hankkeista, joihin sovelletaan aina arviointimenettelyä, säädetään lain liitteessä 1. Liitteen hankeluettelo sisältää yhteentoista toimialaan ryhmiteltynä 52 alakohtaa, joista osa sisältää lukuisia yksittäisiä hankkeita. Toimialat ovat: 1) eläinten pito, 2) luonnonvarojen otto ja käsittely, 3) vesistön rakentaminen ja säännöstely, 4) metalliteollisuus, 5) metsäteollisuus, 6) kemianteollisuus ja mineraalituotteiden valmistus, 7) energian tuotanto, 8) energian ja aineiden siirto sekä varastointi, 9) liikenne, 10) vesihuolto, 11) jätehuolto sekä 12) edellä kohdissa 1-11 mainittujen hankkeiden kooltaan vastaavat muutokset.

Hankeluettelossa mainittujen hankkeiden lisäksi arviointimenettelyä voidaan soveltaa yksittäistapauksessa tehtävän päätöksenteon perusteella. Lain 3 §:n 2 momentin mukaan arviointimenettelyä sovelletaan myös sellaiseen hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioiden, hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia. Päätettäessä menettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa on pykälän 3 momentin mukaan otettava huomioon hankkeen ominaisuudet ja sijainti sekä vaikutusten luonne. Nämä tekijät määritellään tarkemmin lain liitteessä 2. Lisäksi valtioneuvoston ympäristövaikutusten arviointimenettelystä antaman asetuksen (277/2017, jäljempänä YVA-asetus) 2 §:ssä määritellään tarkemmin luonnonympäristön sietokyvyn arvioinnissa huomioitavat tekijät.

Yksittäistapauspäätöksen tekee elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus (jäljempänä ELY-keskus). Ydinlaitoshankkeissa yksittäistapauspäätöksen tekee työ- ja elinkeinoministeriö. YVA-asetuksen 1 §:ssä on säädetty tiedoista, jotka hankkeesta vastaavan on toimitettava päätösviranomaiselle arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapauksessa koskevaa päätöksentekoa varten. Hankkeesta vastaava saa hakea yksittäistapauksessa annettuun päätökseen muutosta valittamalla siitä hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaisissa (586/1996) säädetään. Lisäksi se, jolla on oikeus hakea muutosta hanketta koskevaan lupapäätökseen, saa hakea muutosta yksittäistapauspäätökseen, jolla on katsottu, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettely ole tarpeen. Muutosta haetaan tällöin samassa järjestyksessä ja yhteydessä kuin hanketta koskevasta lupapäätöksestä valitetaan.

Lainsäädännön kehittyminen

Alun perin ympäristövaikutusten arviointimenettelystä säädettiin 1 päivänä syyskuuta 1994 annetulla lailla (468/1994) ja asetuksella (792/1994). YVA-menettelyä edellyttävien hankkeiden luettelo sisältyi tuolloin ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun asetukseen. Lainsäädäntöä uudistettiin vuonna 1999, kun laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä muutettiin vastaamaan silloista tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annettua neuvoston direktiiviä (85/337/ETY). Tuolloin annettiin myös uusi asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (268/1999), johon sisällytettiin uudistettu hankeluettelo. Asetus 268/1999 kumottiin vuonna 2006 uudella asetuksella ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (713/2006), jolloin hankeluetteloon lisättiin uraanin louhinta, rikastaminen ja käsittely uutena hankkeena. Vuonna 2011 YVA-asetusta muutettiin (359/2011), ja hankeluetteloon lisättiin tuulivoimalahankkeet sekä hiilidioksidin talteenotto-, kuljettaminen ja varastointi.

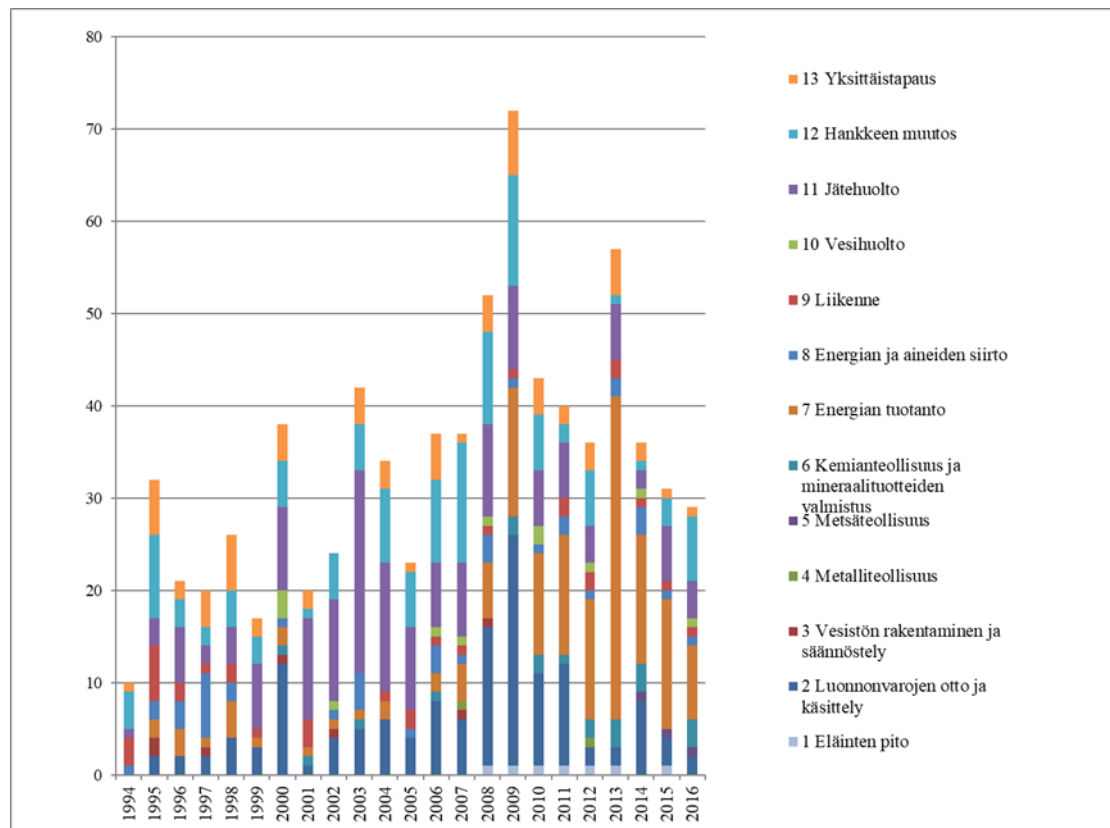
Ympäristövaikutusten arviointia koskeva lainsäädäntö uudistui merkittävästi, kun uusi YVA-laki astui voimaan 16.5.2017. Laki sisälsi ne muutokset, joita Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/52/EU tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin 2011/92/EU muuttamisesta edellytti. Lisäksi uudistuksen tavoitteena oli sujuvoittaa YVA-menettelyä ja selkeyttää lain rakenne. Hankeluettelo siirrettiin uudistuksessa asetuksesta lain liitteeseen 1. Hankeluetteloon tehtiin ainoastaan yksi jättehankkeiden terminologiaa koskeva muutos, kun ongelmajäte muutettiin vaaralliseksi jätteeksi.

Voimassa olevan lain liitteenä 1 oleva hankeluettelo perustuu pääosin tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin 2011/92/EU (jäljempänä YVA-direktiivi) I liitteen hankeluetteloon ja YK:n Euroopan talouskomission valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Espoon sopimus) hankeluetteloon. Eräiden toimintojen osalta on katsottu tarkoituksenmukaiseksi määritellä kansallisia hankeluettelon hankkeita tai kokorajoja.

Kansallisesti määritellyt hankkeet ja kokorajat perustuvat arviointiin siitä, että kyseiset hankkeet aiheuttavat merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia Suomen erityispiirteiden vuoksi ja rinnastuvat hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin. Esimerkkinä voidaan mainita soran ja hiekan otto, joka on yleinen hanke ennen kaikkea Suomessa ja Ruotsissa, mutta ei samassa mittakaavassa Euroopassa, jossa kivenlouhinta on yleisempää. Tällaisia, vain osassa Eurooppaa yleisiä hankkeita ei ole ollut tarkoituksenmukaista laajassa mitassa sisällyttää direktiivin hankeluetteloon. Toisaalta YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluetteloissa on kuitenkin myös hankkeita, joita Suomessa ei todennäköisesti toteuteta. Nämä täytyy sisällyttää kansalliseen hankeluetteloon YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Tällainen hanke on esimerkiksi merellä tapahtuva hiilivedyn tuotanto.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamismäärät

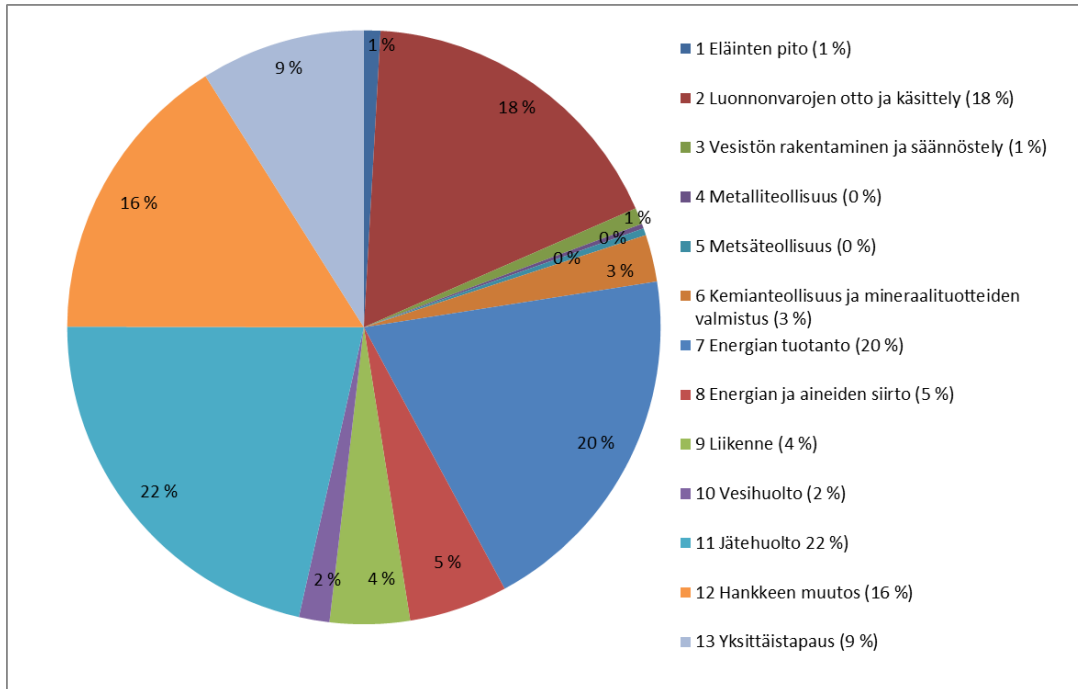
Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan keskimäärin 30–50 hankkeeseen vuodessa. Menettelyä sovelletaan vain ympäristövaikutuksiltaan suurimpiin hankkeisiin, jolloin pienen mittakaavan hankkeet jäävät soveltamisen ulkopuolelle. Vireille tulleiden ympäristövaikutusten arviointimenettelyjen määrä on kasvanut lain voimaantulon alkuvuosista ja vaihtelee paljon myös vuosittain (kuva 1). 1990-luvulla vuosittain vireille tuli keskimäärin 20–30 arviointimenettelyä vuodessa, kun taas 2000-luvun alussa vireille tuli vuosittain 35–40 arviointimenettelyä ja 2008 jälkeen useimpina vuosina yli 40 arviointimenettelyä vuodessa. Eniten arviointimenettelyjä tuli vireille vuonna 2009 (72 kappaletta).

Kuva 1: Vuosina 1994-2016 vireille tulleet ympäristövaikutusten arviointimenettelyt hankkeittain ja vuosittain. YVA-lain voimaantulo syyskuussa 1994 vaikuttaa sen vuoden vähäisempään menettelyjen määrään. YVA-menettelyjen lukumäärää koskevat tiedot perustuvat Suomen ympäristökeskuksen tilastokatsaukseen. (Lakka, S. ja Jantunen, J. Tilastokatsaus YVA-menettelyihin 1994 – 2016. Suomen ympäristökeskus 23.10.2017).

Vuosina 1994-2016 vireille tulleiden arviointimenettelyjen yleisin hanke oli jätehuolto, joita oli yhteensä 168 hanketta. Muut yleisimmät hankkeet ovat olleet energian tuotanto (153 kpl) sekä luonnonvarojen otto ja käsittely (137 kpl). Hankkeiden muutoksia on ollut (124 kpl). YVA-menettelyjä on tehty 70 kappaletta yksittäistapauksessa tehtyjen päätösten perusteella.

Harvinaisimmat hankkeet olivat metsäteollisuus (2 kpl), metalliteollisuus (2 kpl), eläinten pito (7 kpl), vesistön rakentaminen (7 kpl) ja vesihuolto (13 kpl). Jätehuollon lainsäädännön muutokset ja jätehuollon kehittyminen ovat vaikuttaneet näiden hankkeiden arviointimenettelyjen määrään. Viime vuosina energiapolitiikan muutokset ovat tuoneet paljon tuulivoimahankkeita ympäristövaikutusten arviointimenettelyn piiriin.

Kuva 2: Vuosina 1994–2016 vireille tulleet YVA-menettelyt hankkeittain (Lakka, S. ja Jantunen, J. Tilastokatsaus YVA-menettelyihin 1994 – 2016. Suomen ympäristökeskus 23.10.2017).

Kaikkiaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyjä oli tullut vireille vuoden 2016 loppuun mennessä 781 hankkeessa. Näistä YVA-menettely oli päättynyt 712 hankkeessa, vireillä oli 52 hanketta ja keskeytettyjä oli 17 hanketta.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyjen määrä vaihtelee ELY-keskuksittain. Eniten hankkeita oli tullut vireille Uudellamaalla, kaikkiaan 126 ja vähiten Etelä-Savossa, 20. Työ- ja elinkeinoministeriö toimii yhteysviranomaisena ydinenergialain mukaisissa ydinlaitoshankkeissa. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä on sovellettu ydinlaitoshankkeisiin 11 kertaa.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltaminen yksittäistapauksessa

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä yksittäistapauksessa koskevia päätöksiä oli tehty vuoden 2013 loppuun mennessä 428 kappaletta, joista 130 hankkeeseen oli sovellettava arviointimenettelyä ja 295 hankkeeseen ei tullut soveltaa arviointimenettelyä. Päätökset ovat koskeneet useimmiten tuulivoiman rakentamista, luonnonvarojen ottoa ja käsittelyä tai eläinten pitoa. (Perho, Juha, 2015. YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksissa –ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) 6 §:n mukainen päätöksenteko ja hallintokäytäntö. Referee-artikkeli marraskuu 2015. Julkaistu Edilexissä 2.12.2015)

Päätöksentekomenettelyyn tulleista hankkeista noin 30 %:iin päädyttiin soveltamaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Päätöksentekoon päätyvät hankkeet ovat osin olleet melko pieniä tai vaikutuksiltaan vähäisiä, mikä selittää kielteisten päätösten suurta määrää. Suurin osa yksittäistapauksessa tehtävistä päätöksistä perustuu hankkeesta vastaavan tekemään pyyntöön. Hankkeesta vastaava on näin ollen halunnut varmistaa hankkeensa ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisen tarpeellisuuden ennen lupamenettelyä.

Päätös YVA-menettelyn soveltamisesta hankkeeseen yksittäistapauksessa ei vielä merkitse sitä, että YVA-menettely toteutuu. Vuoden 2013 loppuun mennessä tehdystä 130 päätöksestä noin 70:ssä YVA-menettely on tullut vireille. Muiden osalta hankkeesta on joko luovuttu tai sitä on muutettu niin, ettei YVA-menettelyä ole tarvinnut soveltaa.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan unionissa on säädetty ympäristövaikutusten arvioinnista alun perin vuonna 1985 annetulla tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetulla neuvoston direktiivillä 85/337/ETY, jota on sittemmin muutettu kolme kertaa (neuvoston direktiivi 97/11/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/35/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/31/EY). Alkuperäinen direktiivi myöhemmin tehtyine muutoksineen on kodifioitu yhdeksi direktiiviksi, kun vuonna 2011 annettiin uusi YVA-direktiivi.

YVA-direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti YVA-menettely tulee suoraan sovellettavaksi direktiivin liitteen I hankeluettelon mukaisissa hankkeissa. Liitteessä I on 23 kohtaa, joissa määritellyissä hankkeissa edellytetään suoraan direktiivin mukaista arviointia. Suurin osa näistä kohdista pitää sisällään alakohtia, joissa on useita hankkeita ja niihin liittyviä kokorajoja. Lisäksi kohdan 24 mukaisesti hankeluettelo kattaa kaikki muutokset ja laajennukset liitteessä lueteltuihin hankkeisiin, jos muutos tai laajennus itsessään vastaa liitteessä vahvistettuja raja-arvoja.

Direktiivi sisältää myös tapauskohtaista arviointia koskevan velvoitteen. Sen 4 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee määrittellä liitteessä II lueteltujen hankkeiden osalta, sovelletaanko niihin ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Liite II on soveltamisalaltaan laaja, pitäen sisällään 12 toimialaa, joissa on määritelty tapauskohtaista arviointia edellyttävät hankkeet. Lisäksi liitteen II 13 kohdan mukaan tapauskohtaista arviointia edellytetään myös mainittujen hankkeiden muutoksilta ja laajennuksilta, joista voi olla merkittävää haittaa ympäristölle sekä sellaisilta liitteen I hankkeilta, joiden tarkoituksena on uusien menetelmien testaaminen enintään kahden vuoden ajan. Tapauskohtainen arviointi voidaan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti toteuttaa tapauskohtaisesti selvittämällä tai b alakohdan mukaisesti jäsenvaltioiden asettamien raja-arvojen tai valintaperusteiden avulla taikka soveltamalla molempia alakohtien a ja b menettelyitä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että YVA-direktiivin I ja II liitteissä mainitut hankkeet voidaan alistaa lupamenettelyyn.

Kansainväliset sopimukset

Espoon sopimuksessa on sovittu valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista. Sopimuksella määritellään sopimuspuolten velvollisuudet arvioida tiettyjen toimintojen ympäristövaikutukset varhaisessa suunnitteluvaiheessa, ja siinä asetetaan valtioille yleinen ilmoitus- ja kuulemisvelvollisuus kaikkien sellaisten suurten hankkeiden yhteydessä, joilla on todennäköisesti merkittäviä valtioiden rajojen yli ulottuvia haitallisia ympäristövaikutuksia. Sopimuksen osapuolella on oikeus osallistua toisen osapuolen ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn, mikäli arvioitavan hankkeen todennäköisesti merkittävät haitalliset ympäristövaikutukset

kohdistuvat kyseiseen valtioon. Sopimus on allekirjoitettu Espoossa 1991. Suomi ratifioi sopimuksen 1995, ja se astui voimaan 1997. Sopimuksen lokakuussa 2017 voimaantulleessa muutoksessa muutettiin sopimuksen hankeluetteloa. Suomi on ratifioinut muutoksen vuonna 2014.

Sopimuksen velvoitteet tulevat sovellettavaksi joko suoraan sopimuksen liitteenä I olevan hankeluettelon perusteella tai muiden kuin liitteessä I lueteltujen hankkeiden kohdalla asianosaisten sopimuspuolien näin päättäessä. Liitteessä I olevassa hankeluettelossa määritellään 22 hanketta ja näitä tarkentavia kokorajoja. Lähtökohtaisesti kyse on varsin suuren mittaluokan hankkeista, sillä edellytyksenä sopimuksen soveltamiselle on todennäköisesti merkittävien rajat ylittävien haitallisten vaikutusten aiheutuminen.

Suomessa sopimus ja sen muutokset on pantu täytäntöön asetuksella valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta (SopS 67/1997) ja valtioneuvoston asetuksella valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta (SopS 81/2017), ja sen velvoitteet on katettu YVA-lainsäädännöllä.

Espoon sopimuksen lisäksi Suomella on Viron kanssa kahdenvälinen sopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (jäljempänä Suomi-Viro YVA-sopimus, SopS 51/2002). Sopimuksen tavoitteena on tehostaa kahdenkeskistä yhteistyötä ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Sopimuksen velvoitteet vastaavat pitkälti Espoon sopimusta.

Sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan sitä sovelletaan sopimuksen liitteen I hankeluettelossa mainittuihin hankkeisiin, jotka todennäköisesti aiheuttavat merkittäviä valtioiden rajat ylittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Hankeluettelo muissa Pohjoismaissa ja Virossa

Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä on tarkasteltu Ruotsin, Tanskan, Norjan ja Viron hankeluetteloita. Maiden suunnittelujärjestelmät ja YVA-menettelyt poikkeavat jonkin verran toisistaan, mikä pitää ottaa huomioon vertailua tehtäessä. Ruotsissa YVA-menettelyjä on paljon ja niitä tehdään myös kooltaan pienistä hankkeista. Vertailua tehtiin ennen kaikkea niiden hankkeiden osalta, joiden lisäksi kansalliseen hankeluetteloon harkittiin. Näitä olivat ennen kaikkea eläintenpitohankkeet.

Taulukko 1. Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Viron hankeluettelojen eläinten pitoa koskevat hankkeet.

Ruotsi	<p>Djurhållning</p> <p>1 § Tillståndsplikt B och verksamhetskod 1.10-i gäller för anläggning för djurhållning med</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. mer än 40 000 platser för fjäderfän, 2. mer än 2 000 platser för växande grisar som är tyngre än 30 kilogram och avsedda för produktion, eller 3. mer än 750 platser för suggor. Förordning (2016:1188). <p>2 § Tillståndsplikt B och verksamhetskod 1.11 gäller för anläggning med stadigvarande djurhållning av nötkreatur, hästar eller minkar med mer än 400 djurenheter, dock inte inhägnad.</p> <p>Med en djurenhet avses</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. en mjölkko eller sinko inklusive kalv upp till en månads ålder,
--------	--

	2. sex kalvar från en månads upp till sex månaders ålder, 3. tre övriga nöt, sex månader eller äldre, 4. en häst, inklusive föl upp till sex månaders ålder, eller 5. tio minkhonor för avel, inklusive valpar upp till åtta månaders ålder och avelshannar.
Norja	17. Facilities for intensive poultry and pig farming with room for more than (minor initiatives are covered by Annex II no. 1e): a) 85,000 broilers, 60,000 hens b) 3,000 finishing pigs (over 30 kg) or c) 900 pigs
Tanska	17. Anlæg* til intensiv fjerkræavl og svineavl med mere end: a) 85.000 pladser til slagtekyllinger, 60.000 pladser til høner b) 3.000 pladser til slagtesvin (over 30 kg) eller c) 900 pladser til søer. * Anlæg omfattet af lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v. er alene omfattet af denne lovs bestemmelser om miljøvurdering af planer og programmer.
Viro	27) construction of installations for the intensive rearing of poultry, pigs or bovine animals with more than 60 000 places for poultry, 3000 places for pigs (with a body mass of over 30 kg), 900 places for sows, 600 places for dairy cows, 800 places for suckler cows or 1200 places for young bovine animals, i.e. heifers that are over eight months old until giving birth and bulls that are over eight months old;

2.3 Nykytilan arviointi

Eläinten pito

Eläinten pitoa koskevat hankkeet sisältyvät hankeluettelon 1 kohtaan, joka on YVA-direktiivin hankeluettelon mukainen. Sen mukaisia YVA-menettelyitä tuli vuosina 2000–2016 vireille yhteensä seitsemän, joista kolme kanaloita koskevan a alakohdan perusteella, kaksi 3 000 sian sikaloita koskevan b alakohdan perusteella, yksi kappale sekä a että b alakohdan perusteella ja lisäksi yksi kappale b alakohdan sekä 900 emakon sikaloita koskevan c alakohdan perusteella. Näiden lisäksi vuosina 2000–2016 tuli vireille viisi eläinten pidon olemassa olevan toiminnan laajennushanketta koskevaa YVA-menettelyä.

Eläinten pitoon liittyviä YVA-menettelyn soveltamista yksittäistapauksessa koskevia päätöksiä tehtiin vuosina 2006–2015 yhteensä 31 kappaletta, joista 16 koski sikaloita. Loput niistä koskivat broilereiden, nautojen ja turkiseläinten pitoa sekä kalankasvatusta. Kahdessa sikaloita koskevassa päätöksessä, kahdessa nautojen pitoa koskevassa päätöksessä ja yhdessä turkiseläinten pitoa koskevassa päätöksessä edellytettiin YVA-menettelyä. Nautojen pitoa koskevat hankkeet eivät sisälly nykyiseen hankeluettelon. Eläintenpito-hankkeiden muutoksiin liittyviä yksittäistapauspäätöksiä tehtiin vuosina 2006–2015 yhteensä 25 kappaletta, joista 10 koski sikojen pitoa, 8 broilereiden pitoa ja loput turkiseläinten, nautojen ja kanojen pitoa.

Turkiseläinten pitoa koskevat hankkeet eivät sisälly hankeluettelon, mutta osaan hankkeista on voimassa olevan lain mukaan sovellettu YVA-menettelyä yksittäistapauksessa tehtävällä päätöksellä. Vuosina 2006–2017 turkiseläinten pitoa koskevia yksittäistapauspäätöksiä annettiin 14 kappaletta, joista kolmessa katsottiin olevan tarpeen soveltaa YVA-menettelyä. Kaksi näistä koski toiminnan muutosta. Toisessa hankkeessa muutos vastasi noin 6060 ympäristönsuojelulain (527/2014) liitteessä 3 määriteltyä eläinyksikköä, toisessa hankkeessa puolestaan noin 2884 eläinyksikköä. Kolmas YVA-menettelyn edellyttäneistä turkiseläinten pitoa koskevista hankkeista oli uusi hanke, jonka suuruudeksi oli ilmoitettu noin 25 000 eläinyksikköä. Ne

turkiseläinten pitoa koskevat hankkeet tai hankkeiden muutokset, joiden osalta YVA-menettelyä ei vaadittu, olivat enimmillään 3705 eläinyksikön hankkeita.

Kalankasvatushankkeet eivät sisälly hankeluetteloon, mutta niihin on voimassa olevan lain mukaan sovellettu YVA-menettelyä yksittäistapauksessa edellytettävällä päätöksellä. Vuosina 2006–2017 kalankasvatushankkeita koskevia yksittäistapauspäätöksiä annettiin viisi kappaletta, joista kahdessa katsottiin olevan tarpeen soveltaa YVA-menettelyä. YVA-menettelyä edellyttävät päätökset koskivat merialueella sijaitsevia hankkeita, joiden vuotuinen lisäkasvu oli 1 000 000 kg ja 2 000 000 kg vuodessa. Hankkeiden, joiden osalta YVA-menettelyä ei yksittäistapauspäätöksessä edellytetty, lisäkasvu oli enintään 1 000 000 kg vuodessa.

Luonnonvarojen otto ja käsittely

Luonnonvarojen ottoa ja käsittelyä koskevat hankkeet sisältyvät hankeluettelon 2 kohtaan ja se sisältää seitsemän alakohtaa.

Kaivoksia koskeva a alakohta sisältää metallimalmien tai muiden kaivoskivennäisten louhinnan, rikastamisen ja käsittelyn, kun irrotettavan aineksen kokonaismäärä on vähintään 550 000 tonnia vuodessa sekä avokaivokset, joiden pinta-ala on yli 25 hehtaaria. YVA-menettelyitä tuli vuosina 2010–2016 tämän alakohdan perusteella vireille 17 kappaletta. Näistä 6 kappaleessa oli kyse hankkeen muutoksesta. Kolmen osalta YVA-menettelyn tarve perustui a alakohdan lisäksi myös johonkin muuhun hankeluettelon kohtaan.

Kaivoshankkeiden hehtaarimääräinen kokoraja kirjattiin hankeluetteloon YVA-asetuksen muutoksen yhteydessä vuonna 1999 perustuen YVA-direktiivin muutoksen täytäntöönpanoon. Tätä aiemmin arviointimenettelyä edellytettiin suurimittaiselta kaivostoiminnalta, mikä puolestaan perustui Espoon sopimuksen velvoitteeseen ulottaa YVA-menettely metallimalmien ja hiilen laajamittaiseen louhintaan, paikalla tapahtuvaan rikastamiseen ja käsittelyyn. Myös eduskunnan ympäristövaliokunta oli mietinnössään vuonna 1998 YVA-lain muutoksen yhteydessä (YmVM 8/1998 vp) kiinnittänyt huomiota kaivoshankkeiden kokorajoihin ja esitti, että YVA-asetusta tarkistettaessa harkitaan kaivostoiminnalle selkeät raja-arvot. Näin päädyttiin hehtaarirajojen lisäksi asettamaan kokoraja myös irrotettavan aineksen kokonaismäärälle.

Ympäristöministeriön teettämässä taustaselvityksessä hankeluettelon päivittämisen tarpeesta on tuotu esiin kokorajojen jäykkyys etenkin kaivosten laajentamishankkeissa (Kari Marttinen ja Laura Leino, 2017. YVA-lain hankeluettelon läpikäynti ja päivittämisen tarpeet. HPP Asianajotoimisto). YVA-direktiivin mukaan arviointimenettelyä on kuitenkin edellytettävä säännönmukaisesti myös hankkeiden muutoksilta ja laajennuksilta silloin, kun muutos itsessään vastaa kooltaan hankeluettelon hankkeita. YVA-lain systematiikka on sama myös kansallisesti säädettyjen hankkeiden tai kokorajojen osalta.

Maa-ainesten ottoa koskeva b alakohta kattaa kiven, soran ja hiekan oton, kun louhinta- tai kaivalueen pinta-ala on yli 25 hehtaaria tai otettava ainesmäärä vähintään 200 000 kiintokuutiometriä vuodessa. YVA-menettelyitä tuli vuosina 2010–2016 tämän alakohdan nojalla vireille 16 kappaletta.

Alakohdassa mainitun louhinta- tai kaivalueen ei täysin voida katsoa vastaavan direktiivin määritelmää hankealueesta (englanniksi site). Kansallisesti otto- tai kaivalue määritellään alueeksi, jolla varsinainen maa-ainesten ottaminen (kaivu tai louhinta) tapahtuu (Ympäristöhallinnon oppaita 1/2009). Maa-ainesten ottoa koskevassa lainsäädännössä käytetään termiä ottamisalue.

Myös maa-ainesten ottomääriä koskeva tiukkuus on noussut esille hankeluettelon päivittämisen tarpeesta teetetyssä taustaselvityksessä.

Asbestin louhintaa ja käsittelyä koskeva c alakohta ei ole Suomessa tullut sovellettavaksi. Asbestikuituksen valmistaminen on nykyisin Euroopan unionissa kielletty.

Uraanin louhintaa, rikastamista ja käsittelyä koskeva d alakohta on hankeluettelon kansallisesti määritelty lisäys. Se on sisällytetty vuoden 2006 YVA-asetuksen muutoksella hankeluettelon omana kohtanaan siksi, että uraanin louhimisesta on katsottu todennäköisesti aiheutuvan hankeluettelon 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua toimintaa pienemmässäkin mittakaavassa merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Valtausvaiheen tutkimustyöhön perustuvan koelouhinnan katsottiin tuolloin olevan niin pienimuotoista toimintaa, että se jätettiin hankeluettelon ulkopuolelle. YVA-menettelyitä on kohdan johdosta tullut vuosina 2010–2016 viireille kaksi kertaa. Lisäksi menettely on yhden kerran tullut viireille sekä kaivoshankkeita yleisesti koskevan a alakohdan että uraanihankkeita koskevan d alakohdan perusteella.

Eduskunnan ympäristövaliokunta edellytti vuonna 2006 hankeluettelon uraania koskevan kohdan säätämisen yhteydessä, että koelouhinnan valtausvaiheen tutkimustyöhön liittyvän uraanin koelouhinnan ympäristövaikutukset selvitetään sen arvioimiseksi, olisiko myös koelouhinta perusteltua lisätä hankeluettelon (YmVM 3/2006 vp).

Ympäristöministeriö teetti asiassa vuonna 2007 säteilyturvakeskuksella ja Geologian tutkimuskeskuksella selvityksen uraanimalmin koelouhinnan ja rikastuksen ympäristövaikutuksista (Uraanimalmin koelouhinnan ja -rikastuksen ympäristövaikutukset. Säteilyturvakeskuksen ja Geologian tutkimuskeskuksen projektiryhmän loppuraportti ympäristöministeriölle. 23.1.2007). Selvityksen yhteenvedossa todettiin, että uraani-kaivostoimintaa edeltävän koelouhinnan laajuus voi vaihdella merkittävästi ja louhintamäärät nousta suuriksi ennen kuin hankkeen jatkosta voidaan tehdä johtopäätöksiä. Lopputulemana esitettiin, että YVA-menettelyä tulisi soveltaa suoraan hankkeisiin, joissa tehtävän uraanimalmin koelouhinnan kokonaislouhinta ylittää ennen kaivospiirin muodostamista 30 000 tonnin rajan. Lisäksi esitettiin, että sellainen uraanimalmin koelouhinta, johon liittyy uraanin kemiallinen rikastus louhintapaikalla tai muualla rikastetun rikastushiekkan palauttaminen louhintapaikalle, edellyttäisi aina YVA-menettelyä riippumatta rikastettavasta uraanimalmin määrästä.

Ympäristöministeriö pyysi selvityksestä lausuntoja ja monissa niistä kommentoitiin selvitystä sosiaalisten vaikutusten arvioinnin puutteesta. Suomen ympäristökeskus selvitti vuosina 2011–2012 uraanin etsintään ja talteenottoon liittyviä sosiaalisia vaikutuksia. Selvityksen tarkoituksena oli arvioida säteilyturvakeskuksen ja Geologian tutkimuskeskuksen selvityksessä esitettyä kokorajaa sosiaalisten vaikutusten näkökulmasta (Jantunen, J. 2012. Ympäristövaikutusten arvioinnin (YVA) soveltaminen uraanimalmin koelouhintaan ja -rikastukseen sosiaalisten vaikutusten näkökulmasta. Muistio ympäristöministeriölle. Suomen ympäristökeskus 18.12.2012.).

Johtopäätöksenä muistiossa esitettiin seuraavaa: ”Uraaniin yhdistyy kansalaisten mielessä usein voimakkaita käsityksiä siihen liittyvistä vaaroista jo uraanimalmin etsintävaiheessa. Käsitykset liittyvät keskeisimmin terveyteen, elinkeinoihin, asumisen viihtyisyyteen, luontoarvoihin, omaisuuden arvoon ja virkistysmahdollisuuksiin. Nämä vaikutukset ihmisten mielissä näyttävät olevan riippumattomia kulloisenkin hankkeen arvioitavissa olevista konkreettisista ympäristövaikutuksista. Tästä syystä kokorajan asettaminen YVA-menettelyä vaativille uraanimalmin koelouhinta- ja rikastushankkeille ei ole mahdollista pelkästään hankkeiden ihmisille aiheuttamien kokemuksellisten vaikutusten perusteella. Säteilyturvakeskuksen ja Geologian tutkimuskeskuksen selvityksessä esitetty kokoraja on määritelty ympäristöllisin perustein, eivätkä uraanihankkeiden sosiaaliset vaikutukset Suomen ympäristökeskuksen selvitysten perusteella anna

kokorajan arviointiin konkreettisia perusteita. Osa uraanihankkeiden lähialueen asukkaista vastustaa kaikkia uraanihankkeita niiden vaiheesta, luonteesta ja laajuudesta riippumatta. Jos uraenin koelouhinta ja -rikastus lisätään YVA-asetuksen hankeluetteluun, ne vaativat aina YVA-lain mukaisen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn.”

Suomessa uraanimalmin pitoisuudet ovat niin pieniä (alle 1 %), että markkinahinnan pysytellessä alhaalla ei uraania käytännössä ole kannattavaa tuottaa kaivoksen päätuotteena. Uraanin hyödyntäminen kaivoksen sivutuotteena on sen sijaan mahdollinen toteutuva hanke. Hankeluettelon soveltuminen uraanin sivutuotantoon on aiheuttanut epäselvyyksiä, ja siitä on tämän tyyppisissä hankkeissa pyydetty ELY-keskuksilta selventävää lausuntoa. Lausunnoissa on katsottu uraanin sivutuotannon kuuluvan hankeluettelon uraanin louhintaa, rikastamista ja käsittelyä koskevan kohdan alaan.

Hankeluettelon 2 kohdan e alakohta koskee turvetuotantoa, kun yhtenäiseksi katsottava tuotantopinta-ala on yli 150 hehtaaria. YVA-menettely on tullut tämän kohdan johdosta vuosina 2010–2016 vireille kuuden hankkeen yhteydessä. Hankeluettelon kohta perustuu YVA-direktiivin hankeluetteluun, josta kuitenkin puuttuu tuotantopinta-alan yhtenäiseksi katsottavuuden edellytys. Lisäksi tuotantopinta-alan määritelmä ei täysin vastaa direktiivin määritelmää, jossa viitataan pelkkään pinta-alaan (englanniksi site). Alueen yhtenäisyyttä koskeva tarkennus on kansallinen lisäys, joka ei vastaa YVA-direktiivin vaatimuksia.

Hankeluettelon 2 kohdan f alakohta koskee yli 200 hehtaarin laajuisen, yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteista muuttamista toteuttamalla uudis- ojituksia tai kuivattamalla ojittamattomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomilla puulajeilla. Kohta perustuu osittain Espoon sopimuksen hankeluetteluun, joka sisältää ” puuston pysyvän poistamisen laajoilta alueilta”. Muilta kuin tältä osin hanke on kansallisesti määritely. Se on osittain päällekkäinen turvetuotantoa koskevan hankkeen kanssa, joka on lisätty hankeluetteluun myöhemmin. Alakohtaa on sovellettu yhden kerran uusjakoon liittyvään metsäojitushankkeeseen 1990-luvulla. Käytäntö on osoittanut, että Suomessa ei juurikaan toteuteta näin laajoja metsähakkuita, ojituksia tai muita määritelmän mukaisia hankkeita. Lähinnä kyseeseen voisivat nykyisin tulla suuret pellonraivaushankkeet.

Hankeluettelon 2 kohdan g alakohta koskee raakaöljyn ja maakaasun kaupallista tuotantoa ja perustuu YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluetteluihin.

Vesistön rakentaminen ja säännöstely

Vesistön rakentamista ja säännöstelyä koskeva hankeluettelon 3 kohta pitää sisällään viisi alakohtaa. Alakohdat a ja b vastaavat sisällöltään YVA-direktiivin hankeluetteloita. Alakohta b on tullut vuosina 2000–2016 yhden kerran sovellettavaksi tekoaltaan ja säännöstelyhankkeen yhteydessä.

Vesistön säännöstelyhankkeita koskeva c alakohta on kansallisesti määritely hanke. YVA-menettely on tämän kohdan perusteella tullut vuosina 2000–2016 vireille yhden kerran edellisessä kappaleessa mainitun tekoaltaan ja säännöstelyhankkeen yhteydessä.

Veden siirtoa vesistöalueelta toiselle koskeva d alakohta perustuu YVA-direktiivin hankeluettelon hankkeeseen, mutta on sitä laajempi. YVA-direktiivin hankeluettelon 12 kohdan a alakohta sisältää laitokset vesivarojen siirtämiseksi vesistöalueelta toiselle, kun siirron tarkoituksena on ehkäistä mahdollista vedenpuutetta ja siirron määrä on yli 100 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Sen ulkopuolelle on rajattu juomaveden siirto putkissa. Kansallisessa säännöksessä

käytetty kokoraja 3 kuutiometriä sekunnissa vastaa suuruusluokaltaan 100 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, eli hankkeen kokoraja on sisällöllisesti sama kuin YVA-direktiivissä. Kansallisesta säädöksestä puuttuu kuitenkin YVA-direktiivin juomaveden siirtoa koskeva poikkeus ja erottelu vedenpuutteen ehkäisemisen vuoksi toteutettaviin hankkeisiin ja muihin hankkeisiin. Tämä hankeluettelon kohta ei ole tullut sovellettavaksi kertaakaan vuoden 1999 jälkeen, jolloin se lisättiin kansalliseen hankeluetteloon. Eroavaisuuksilla direktiiviin ei ole toistaiseksi ollut käytännön merkitystä. Sisällön yhdenmukaistaminen YVA-direktiivin kanssa voisi kuitenkin selkeyttää kohdan tulkintaa.

Tulvasuojelua koskeva e alakohta on kansallisesti määritelty hanke, joka on tullut sovellettavaksi vuosina 2000–2016 kaksi kertaa. Ilmastomuutoksen seurauksena tulvasuojelu saattaa nousta merkittäväksi Suomen vesiympäristöön vaikuttavaksi toiminnaksi. Tulvasuojeluhankkeiden raja-arvo, hyötയാ 1 000 hehtaaria eli 10 km² ei ehkä riittäisi tuomaan YVA-menetettyyn kaikkia niitä hankkeita, joilla voi olla merkittäviä vaikutuksia.

Metalliteollisuus

Valimoita ja sulattoja koskeva a alakohta perustuu YVA-direktiivin hankeluetteloon siltä osin, kuin se koskee valuraudan ja teräksen alkusulatusta. Sen 5 000 tonnin kokoraja on määritelty kansallisesti. Metalliteollisuuden b ja c alakohdat pitävät sisällään YVA-direktiivin liitteessä II mainittuja toimintoja; raakaraudaa tai terästä (alku- tai jalostussulatus) valmistavat laitokset, rautametalleja prosessoivat laitokset, rautametallisulatot, metallimalmien pasutus- ja sintrauslaitokset sekä ei-rautametalleja sulattavat ja seostavat laitokset, mukaan lukien regeneroidut tuotteet. Toimintojen kuvaukset eroavat liitteessä mainituista kuvauksista. Metalliteollisuutta koskeva kohta tulee harvoin sovellettavaksi, sillä vuosina 2000–2016 YVA-menettely on tullut sen perusteella vireille vain kahdessa tapauksessa. YVA-direktiivi edellyttää kaikelta valuraudan ja teräksen alkusulatuksesta YVA-menettelyä, ja hankeluettelon kansallinen 5 000 tonnin raja on niiden osalta lievennys direktiiviin nähden. Kohta ei tältä osin täytä YVA-direktiivin vaatimuksia. Hankeluettelon kohdan yhdenmukaistaminen YVA-direktiivin hankeluettelon kanssa poistaisi alkusulatuksen YVA-direktiivin vastaisen kokorajan ja selkeyttäisi kohdan tulkintaa.

Metsäteollisuus

Hankeluettelon metsäteollisuutta koskeva 5 kohta vastaa YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluetteloitten muotoiluja. Vuosina 2000–2016 tähän alakohtaan perustuvia YVA-menettelyitä on tullut vireille yhteensä kolme kappaletta, ja näissä kaikissa oli kyse a alakohdan mukaisista massatehtaista

Kemianteollisuus ja mineraalituotteiden valmistus

Kemianteollisuutta ja mineraalituotteiden valmistusta koskeva hankeluettelon 6 kohta täyttää YVA-direktiivin hankeluettelon vaatimukset sisältäen lisäksi kansallisesti määriteltyjä tarkennuksia. Erityisesti se eroaa YVA-direktiivin hankeluettelon muotoilusta c-f alakohtien osalta. Vuosina 2010–2016 YVA-menettely on tullut vireille 15 kemianteollisuuden alaan kuuluvan hankkeen kohdalla. YVA-menettely on perustunut joko liuottimia koskevaan d alakohtaan tai vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä koskevaan e alakohtaan. Suurin osa kemianteollisuuden alan YVA-menettelyä vaatineista hankkeista on koskenut biopoltoaineiden tuotantoa e alakohdan perusteella.

Raakaöljynjalostamoita koskeva a alakohta perustuu YVA-direktiivin hankeluettelon vastavaan hankkeeseen, mutta siitä puuttuu YVA-direktiivin mukainen raakaöljystä ainoastaan voiteluaineita jalostavia laitoksia koskeva poikkeus. Hallituksen esityksen valmistelussa saatujen tietojen mukaan tällaisten laitosten perustaminen Suomeen on epätodennäköistä eivätkä hankkeen ympäristövaikutukset rinnastu öljynjalostamon vaikutuksiin. Kohdan yhdenmukaistaminen YVA-direktiivin kanssa voisi selkeyden kannalta olla perusteltua.

Öljyliusketta, kivihiiltä ja turvetta kaasuttavia tai nesteyttäviä laitoksia koskeva b alakohta perustuu YVA-direktiivin hankeluetteloon, mutta siinä on turvetta koskeva kansallinen lisäys. Lisäys on perusteltavissa sillä, että kohdassa on kyse fossiilisten polttoaineiden kaasutuksesta tai nesteytyksestä, ja turpeen käytön voidaan tässä yhteydessä katsoa rinnastuvan kohdan muihin polttoaineisiin. Turvetta ei juurikaan laajamittaisesti hyödynnetä muualla Euroopassa. Turpeen osalta kokorajan voidaan katsoa olevan korkea.

Kemianteollisuutta koskevan 6 kohdan c–f alakohdat poikkeavat merkittävästi YVA-direktiivin hankeluettelon muotoilusta. Niiden on säätämisen yhteydessä vuoden 1994 YVA-asetuksen esitöissä todettu perustuvan YVA-direktiiviin ja sisältävän keskeiset kemianteollisuuden ja rakennusaineteollisuuden toiminnat, joilla on merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia käytössä olevien liuottimien tai kemikaalien vuoksi. Niiden muotoilu on kuitenkin osoittautunut soveltamiskäytännössä ongelmalliseksi. Ongelmia on esiintynyt erityisesti vaarallisia kemikaaleja laajamittaisesti valmistavia tehtaita koskevan e alakohdan soveltamisessa sen viittaussäännöksen osalta. Viittaus koskee vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) tarkoitettuja vaarallisia kemikaaleja, joista on kyseisessä laissa puolestaan viittaus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen kemikaalien luokituksista, merkinnöistä ja pakkaamisesta (N:o 1272/2008). Ongelmia on esiintynyt myös laajamittaisuuden määrittelemisessä. Lisäksi kokoraja 1000 tonnia vuodessa liuottimia ja niitä sisältäviä aineita käyttäville laitoksille on koettu toiminnanharjoittajien puolelta alhaiseksi.

Arviointimenettelyn soveltamisen peruste bioetanolin tai bioöljyn valmistamista koskevissa hankkeissa on vaihdellut, mikä johtuu osittain tuotantotapojen eroista. Bioetanolia voidaan valmistaa esimerkiksi biokemiallisin tai raaka-aineen kaasutukseen rinnastettavilla menetelmillä useimmiten kiinteistä raaka-aineista. Bioöljyä voidaan valmistaa muun muassa pyrolyysiteknikalla kuuluvilla menetelmillä käyttämällä erilaisia raaka-aineita, jotka voivat olla sekä nestemäisiä että kiinteitä.

YVA-menettelyn soveltamisen perusteena bioetanolin ja bioöljyn valmistamista koskeviin hankkeisiin ovat olleet useat hankeluettelon kohdat. Eräissä hankkeissa perusteena on ollut 6 kohdan e alakohta (vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) tarkoitettuja vaarallisia kemikaaleja laajamittaisesti valmistava tehdas). Tällöin bioöljy tai bioetanoli on katsottu lain tarkoittamaksi vaaralliseksi kemikaaliksi. Lisäksi perusteena bioöljyn valmistusta koskevassa hankkeessa on käytetty 8 kohdan d alakohtaa (öljyn, petrokemian tuotteiden tai kemiallisten tuotteiden varastot, joissa näiden aineiden varastosäiliöiden tilavuus on yhteensä vähintään 50 000 kuutiometriä, kumotun YVA-asetuksen (359/2011) 6 §:n 8 kohdan d alakohta). Eräissä hankkeissa puolestaan perusteena on käytetty 11 kohdan b alakohtaa (muiden jätteiden kuin vaarallisen jätteen biologiset käsittelylaitokset, jotka on mitoitettu vähintään 20 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle). Tällöin raaka-aineina on hyödynnetty jätemateriaaleiksi luokiteltavia esimerkiksi metsäteollisuuden tähde- ja sivuvirtoja. Eräissä hankkeissa YVA-menettely on saatettu vireille 5 kohdan metsäteollisuutta koskevan a alakohdan (massatehtaat) perusteella. YVA-menettelyn soveltaminen on tullut kyseeseen myös yksittäistapauksessa tehdyn päätöksen perusteella. Bioetanolin ja bioöljyn valmistamisen aiheutta-

miksi merkittävimmiä ympäristövaikutuksiksi on tunnistettu vaikutukset vesistön tilaan, kalastukseen ja ilmanlaatuun, melun ja kuljetusliikenteen aiheuttamat vaikutukset sekä vaikutukset luontoon sijoituspaikasta riippuen.

Energian tuotanto

Energian tuotantoa koskeva hankeluettelon 7 kohdan a–d alakohdat vastaavat sisällöltään YVA-direktiivin hankeluettelo. Niihin perustuvia YVA-menettelyitä on tullut vuosina 2010–2016 vireille yhdeksän kappaletta, joista seitsemän kattila- ja voimalaitoksia koskevan a alakohdan perusteella, ja kaksi ydinvoimalaitoksia koskevan b alakohdan perusteella.

Hankeluettelon 7 kohdan e alakohta koskee tuulivoimalahankkeita. Hanke lisättiin hankeluetteloon 1.6.2011 voimaan astuneella YVA-asetuksen muutoksella. YVA-menettelyä on sen mukaan sovellettava tuulivoimalahankkeeseen, kun yksittäisten laitosten lukumäärä on vähintään 10 tai hankkeen kokonaisteho on vähintään 30 megawattia (MW). Alakohta perustuu Espoon sopimuksen hankeluetteloon, joka sisältää suuret tuulivoimalahankkeet ("major installations for the harnessing of wind power for energy production (wind farms)"). Tuulivoimalahankkeiden lisäämistä hankeluetteloon pidettiin tärkeänä myös kansallisesti, koska tuulivoimalahankkeita oli jo tuolloin suunniteltu paljon ja useisiin hankkeisiin oli sovellettu YVA-menettelyä yksittäistapauksessa tehdyillä päätöksillä.

Vuonna 2011 voimaan astunut kokoraja perustui erityisesti siihen, että Suomessa tuulivoimalahankkeiden todennäköisesti merkittävien haitallisten vaikutusten rajan katsottiin yksittäistapauksessa tehtyjen soveltamispäätösten perusteella pääsääntöisesti asettuneen 10 yksittäisen laitoksen kohdalle. Yksittäisen laitoksen suunniteltu teho oli tuolloin keskimäärin 3 MW, joten 10 laitosta käsittävän tuulivoimalahankkeen kokonaisteho oli keskimäärin 30 MW.

Tuulivoimarakentaminen ja tuulivoimahankeiden suunnittelu ovat Suomessa olleet viime vuosina voimakkaassa kasvussa. Myös tuulivoimaloiden yksikköteho on kasvanut ja sen odotetaan edelleen kasvavan. Tuulivoimaa koskevia YVA-menettelyitä on niiden hankeluetteloon vuonna 2011 tapahtuneen sisällyttämisen jälkeen tullut suoraan hankeluettelon perusteella vireille 82 kappaletta vuoden 2016 loppuun mennessä. Yksittäistapauksia koskevia päätöksiä on lisäksi tehty vuosina 2011–2015 tuulivoimaa koskien noin 110 kappaletta, joista noin 30 kappaletta edellytti YVA-menettelyä ja 80 kappaletta ei edellyttänyt menettelyä.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry:n tietojen mukaan vuonna 2017 Suomeen asennettujen tuulivoimaloiden keskiteho oli 3,3 MW. Vuonna 2017 asennettiin ainoastaan yksi voimala, jonka teho oli alle 3 MW (2,35 MW). 3,45 MW voimaloita asennettiin v. 2017 voimaloiden lukumäärästä eniten, 54 % (82 kpl).

Tuulivoimalahankkeen yksittäisten laitosten määrää koskevan kokorajan (vähintään 10 kappaletta) on koettu olevan hyvä suuruusluokka YVA-menettelyn edellyttämiselle. Tuulivoimahankeiden kokonaistehoon perustuvaan rajan (kokonaisteho vähintään 30 MW) toimivuus on sen sijaan tullut esiin yksittäisten tuulivoimaloiden tehon kasvaessa ja tuulivoimateknologian jatkaessa kehitystään. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama tuulivoiman edistämistyöryhmä esitti v. 2014 tehoon liittyvän rajan toimivuuden ja kehittämistarpeen selvittämistä. Ympäristöministeriö teetti selvityksen tuulivoimahankeiden YVA-menettelyn toimivuudesta vuonna 2014 (Ympäristöministeriön Pöyry Finland Oy:ltä tilaama selvitys 2.7.2014).

Energian ja aineiden siirto sekä varastointi

Energian ja aineiden siirtoa sekä varastointia koskevien hankkeiden YVA-menettelyitä on vuosina 2000–2016 tullut vireille yhteensä 26 kappaletta, joista kahdessa menettely perustui kaasuputkia koskevaan b alakohtaan, 19 kappaletta voimajohtoja koskevaan c alakohtaan ja neljä kappaletta aineiden varastointia koskevaan d alakohtaan. Hanke perustuu YVA-direktiivin hankeluetteloon, mutta poikkeaa siitä jaottelun ja a alakohdan kokorajan osalta. Alakohdassa a viitataan runkoputkiin, joita ei Suomessa öljyn osalta ole käytössä, ja yhdenmukaistaminen YVA-direktiivin hankeluettelon kanssa selkeyttäisi hankkeen sisältöä. Öljyn, petrokemian tuotteiden ja kemiallisten tuotteiden varastoja koskevan d alakohdan kokoraja on määritelty kansallisesti YVA-direktiivin kokorajaa matalammaksi. Kokorajan yhdenmukaistaminen direktiivin kanssa on tuotu esiin hankeluettelon päivittämisen tarpeesta teetetyssä taustaselvityksessä.

Liikenne

Liikennehankkeita koskevan hankeluettelon 9 kohdan perusteella on vuosina 2000–2016 tullut YVA-menettely vireille yhteensä 19 hankkeen tapauksessa. Näistä 10 kappaletta koski teiden rakentamista, uudelleenlinjausta tai leventämistä, jolloin YVA-menettely tuli vireille hankeluettelon 9 kohdan a, b tai c alakohdan perusteella. Kahdessa hankkeessa oli kyse d alakohdan mukaisesta rautatien rakentamisesta, kuudessa hankkeessa f alakohdan mukaisesta kauppamerenkulun meriväylän tai sataman rakentamisesta ja yhdessä hankkeessa g alakohdan mukaisesta sataman rakentamista sisävesistöön. Liikennehankkeita koskeva 9 kohta vastaa YVA-direktiivin hankeluetteloa. Sen f ja g alakohtien määrittelyssä on aiheuttanut epäselvyyttä se, tarkoitetaanko 1350 tonnin kokorajalla aluksen vetoisuutta vai kantavuutta.

Liikennettä koskeva hankeluettelon kohta ei voimassa olevassa muodossaan pidä sisällään Suomen ja Viron välisiä tunneleita, jotka sisältyvät Suomi–Viro YVA-sopimuksen hankeluetteloon. Hankeluettelo ei tämän osalta täytä sopimuksen vaatimuksia.

Vesihuolto

Pohjavesihankkeita koskeva hankeluettelon 10 kohdan a alakohtaan perustuvia YVA-menettelyitä on vuosina 2000–2016 tullut vireille yhteensä kuusi. Alakohta perustuu YVA-direktiivin hankeluetteloon, mutta sen kokoraja 3 miljoonaa kuutiometriä vuodessa on määritelty kansallisesti YVA-direktiivin edellyttämää 10 miljoonan vuotuisen kuutiometrin kokorajaa pienemmäksi. Kokorajan määrittelyssä on huomioitu Suomen pohjavesimuodostumien pieni koko.

Suuria raakavesi- ja jätevesitunneleita koskevan b alakohdan perusteella on YVA-menettelyitä vuosina 2000–2016 tullut vireille kolme kappaletta, kuitenkin niin, että YVA-menettely on näissä tapauksissa perustunut lisäksi jätevesien käsittelylaitoksia koskevaan c alakohtaan. Suuret raakavesi- ja jätevesitunnelit on kansallisesti määritelty lisäys hankeluetteloon. Suurten raakavesi- tai jätevesitunneleiden rakentaminen on harvinaista, mutta todennäköisesti aiheuttaisivat toteutuessaan merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Jätevesien käsittelylaitoksia koskevan c alakohdan perusteella YVA-menettelyitä on tullut vuosina 2000–2016 vireille kolme niin, että menettely on perustunut ainoastaan tähän alakohtaan sekä lisäksi kolme niin, että menettely on perustunut tämän alakohdan lisäksi suurien raakavesi- ja jätevesitunneleita koskevaan b alakohtaan. Hanke perustuu YVA-direktiivin hankeluetteloon, mutta sen 100 000 asukasvastineluvun kokoraja on kansallisesti määritelty YVA-direktiivin 150 000 asukasvastineluvun kokorajaa pienemmäksi. Kokorajan määrittelyssä on huomioitu Suomen erityspiirteet.

Jätehuolto

Jätehuoltoa koskevat hankkeet ovat vireille tulleiden YVA-menettelyjen yleisin hanketyyppi. Vuosina 2000–2016 tähän kohtaan perustuvia YVA-menettelyitä tuli vireille yhteensä 144 kappaletta. Kohta perustuu YVA-direktiivin hankeluetteloon. Siihen on sisällytetty kansallisena lisäyksenä biologiset käsittelylaitokset. Lisäksi kansallisia lisäyksiä ovat vuotuiselta jätemäärältään vähintään 20 000 tonnin yhdyskuntajätteiden tai -lietteiden kaatopaikat sekä vuotuiselta jätemäärältään yli 50 000 tonnin muiden kuin vaarallisten jätteiden tai edellä mainittujen yhdyskuntajätteiden tai -lietteiden kaatopaikat.

Ympäristöministeriön tilasi Suomen ympäristökeskukselta selvityksen, jonka tarkoituksena oli erityisesti selvittää, millä tavoin kansallisen lainsäädännön YVA-hankeluetteloon perustuvaa YVA-menettelyä ja sen soveltamista olisi eräiden jätetoimintojen osalta mahdollista kehittää. (Kauppila, J. ja Kokkonen, S. YVA-menettelyn soveltaminen jätetoimintoihin. Muistio ympäristöministeriölle. Suomen ympäristökeskus 18.8.2016) Muistion yhteenvedossa kiinnitetään huomiota muun muassa jätehuollon fysikaalis-kemiallisen käsittelyyn termiin liittyviin tulkin- taongelmiin. Osan viranomaisista todetaan soveltaneen hankeluetteloa vain sellaiseen jätteiden käsittelyyn, joka on sekä fysikaalista että kemiallista, kun taas osan on huomattu katsovan, että kumpi tahansa voi yksin laukaista hankeluettelon mukaisen YVA-menettelyn. Rajatapaukset ovat koskeneet usein jätteen mekaanista käsittelyä, kuten murskausta. Tilanteen on muistiossa katsottu olevan oikeusvarmuuden kannalta heikko. Lisäksi huomiota kiinnitetään jätteen loppu- käsittelyä ja hyödyntämistä koskevan erottelun merkitykseen.

Kansallisessa lainsäädännössä viitataan ainoastaan jätteen käsittelyyn, tekemättä eroa loppu- käsittelyn ja hyödyntämisen välille. Termi vastaa YVA-direktiivin hankeluettelon suomenkie- lisen version kirjoitusasua. Se on Euroopan komission YVA-direktiivin hankeluettelojen tul- kintaa koskevan ohjeen (Interpretation of definitions of project categories of annex I and II of the EIA Directive, 05/2015) mukainen, sillä ohjeessa todetaan jätteiden loppukäsittelyllä tar- koitettavan YVA-direktiivissä varsinaisen loppukäsittelyn lisäksi myös jätteiden hyödyntä- mistä. Tulkinta vastaa Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksessä C-486/04 omaksumaa tul- kintaa.

Muut hankkeet

Kaupan sijainnin ohjauksen arviointiryhmä (Ympäristöministeriön raporteja 21/2009) eh- dottii YVA- hankeluettelon tarkistamista siten, että vähintään 60 000 k-m² vähittäiskaupan suur- yksiköt otetaan YVA- menettelyn piiriin. Hanketta ei tämän muutoksen yhteydessä ehdoteta lisättäväksi hankeluetteloon. Tarvittaessa suuriin vähittäiskaupan hankkeisiin voidaan soveltaa YVA-menettelyä yksittäistapauksessa tehtävällä päätöksellä. Kaupunkirakentamisen hankkeet, mukaan lukien ostoskeskusten rakentaminen, ovat YVA-direktiivin liitteen II soveltamisalaan kuuluvia.

Hankeluetteloon lisättäväksi on eri tahoilta esitetty muun muassa suuret aurinkovoimala- alu- eet, sammalen keruu, moottorikelkka- ja mönkijäreitit, moottorikilpa- ja harjoitteluradat sekä matkailuhankkeet. Hankkeita ei tämän muutoksen yhteydessä ehdoteta lisättäväksi hankeluet- teloon.

Yhteenvedo

YVA-menettelyn piiriin kuuluvat hankkeet sisältävä YVA-lain 1 liite on joitain tarkennustar- peita lukuun ottamatta rakenteeltaan ja systematiikaltaan toimiva sekä YVA-direktiivin ja Suo- men kansainvälisten velvoitteiden vaatimusten mukainen. Eräät hankkeet ovat pääsääntöisesti

tulleet YVA-menettelyn piiriin yksittäistapauspäätöksen nojalla, ja oikeustilanteen selkeyttämiseksi niitä esitetään sisällytettäväksi hankeluetteloon. Joidenkin kansallisesti määritettyjen hankkeiden on todettu kokorajojensa puolesta olevan vanhentuneita.

Muilta osin kansallisesti määriteltyjen hankkeiden tai YVA-direktiiviin perustuvien hankkeiden kansallisesti määriteltyjen kokorajojen voidaan katsoa olevan perusteltuja kansallisten erityispiirteiden takia. Hankeluettelon muutostarpeita on käsitelty myös ympäristömenettelyjen sujuvoittamista ja tehostamista arvioineen ympäristömenettelyjen arviointiryhmän raportissa (Ympäristöministeriön raportteja 13/2015). Arviointiryhmä katsoi, ettei YVA-lain hankeluettelossa ole selkeitä muutostarpeita tai -mahdollisuuksia. Hankeluettelon raja-arvojen nostaminen, siltä osin kuin se ylikansallisen oikeuden puitteissa olisi mahdollista, merkitsisi arviointiryhmän mukaan YVA-velvollisuuden syntymistä useammin tapauskohtaisen ELY-keskuksen päätöksen pohjalta, mikä puolestaan lisäisi työmäärää hallinnossa. Arviointiryhmä on lisäksi todennut, että YVA-menettelyä sovelletaan Suomessa suurimpiin hankkeisiin, ja että 30–50 YVA-menettelyn vuotuista määrää voidaan pitää sekä kansainvälisessä vertailussa että suhteutettuna ympäristölupavelvollisten hankkeiden määrään vähäisenä.

YVA-lainsäädännön toimivuusarvioinnissa on analysoitu EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöä suhteessa Suomen järjestelmään (Jantunen J. ja Hokkanen P., 2010. YVA-lainsäädännön toimivuusarviointi. Suomen ympäristö 18/2010). Euroopan komission nostamiin kanteisiin perustuvat Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisut osoittavat, että YVA-direktiivin soveltamisessa on ollut useissa jäsenmaissa puutteita arviointivelvollisuuden määräytymisessä. Lisäksi kansallisten tuomioistuimen ennakkoratkaisupyynnöt osoittavat, että sekä YVA-direktiivin liitteiden I ja II että kansallisten YVA-säädösten hankeluetteloihin on liittynyt usein tulkintaepäselvyyksiä. Suomessa ei ole juurikaan ollut useissa muissa maissa ilmenneitä ongelmia arvioinnin soveltamisalaa rajaavien direktiivin liitteiden hankekuvausten ja kansallisen soveltamisalan tulkinnasta. Voimassa olevassa YVA-laissa mitään ympäristövaikutuksiltaan merkittävää hanketta ei ole poissuljettu ennalta arviointimenettelystä. Tämä soveltamistapa (hankeluettelo täydennettynä YVA-menettelyn soveltamisella yksittäistapauksissa) on sopusoinnussa Euroopan unionin tuomioistuimen laajaa soveltamisalaa korostavan lähestymistavan kanssa. Suomessa valittu malli on osoittautunut YVA-direktiivin soveltamisalan kannalta toimivaksi ratkaisuksi, toimivuusarvioinnissa arvioidaan.

Kansallisessa lainsäädännössä omaksuttu systematiikka, jossa YVA-menettelyn aina edellyttävät hankkeet luetellaan 1 liitteessä olevassa hankeluettelossa, ja jossa muut YVA-menettelyn edellyttämät hankkeet tulevat menettelyn piiriin tapauskohtaisen arvioinnin perusteella, on sen soveltamiskäytännön ja YVA-direktiivin vaatimukset huomioon ottaen toimiva. Soveltamiskynnyksensä YVA-menettelyn yksittäistapauksissa on ollut korkea.

3 Esityksen tavoitteet ja ehdotetut muutokset

3.1 Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on ajantasaisesti YVA-lain liitteenä oleva hankeluettelo ja selkeyttää sen sisältöä. Esitys myös toteuttaisi kansallisia tavoitteita ympäristöllisten menettelyjen sujuvoittamisesta. Hallitusohjelma edellyttää, että hallitus ei lisää kilpailukykyä haittaavaa ylimääräistä taakkaa EU-sääntelyn kansallisessa toimeenpanossa ja että EU-säännösten toimeenpanossa pidättäydytään kansallisesta lisäsääntelystä. Esityksellä yhdenmukaistettaisiin liite 1 mahdollisimman pitkälle YVA-direktiivin hankeluettelon kanssa. Direktiivin lisäksi hankeluettelon tulee vastata Espoon sopimusta sekä Suomi-Viro YVA-sopimusta.

YVA-direktiivi on minimidirektiivi, mikä mahdollistaa myös kansallisten erityistarpeiden huomioon ottamisen. Suomen ympäristön erityispiirteiden ja oikeustilan selkeyden vuoksi ehdotetaan hankeluetteloon sisällytettäväksi myös jatkossa eräitä kansallisia hankkeita.

3.2 Ehdotetut muutokset

YVA-lain hankeluettelon hankkeista lähes puolet on voimassa olevassa lainsäädännössä määritelty YVA-direktiiviä vastaavasti. Lähtökohtana valmistelussa on ollut, että YVA-direktiivin hankeluettelo suoraan vastaavat YVA-lain hankeluettelon kohdat eivät edellytä muutoksia. Perusteluissa on huomioitu hankekohtaisesti direktiivin- ja Espoon sopimuksen mukaisuus. Suomi-Viro YVA-sopimuksen osalta perusteluissa on huomioitu vain ne kohdat, joiden osalta hankeluettelo poikkeaa Espoon sopimuksesta.

Noin neljänneksessä hankeluettelon hankkeista ehdotetaan luovuttavan kansallisesta lisäsääntelystä. Direktiivinmukaiseksi ehdotetaan muutettavaksi metalliteollisuuden, kemianteollisuuden sekä energian ja aineiden siirtoa koskevat hankkeet. Kansallisia kokorajoja ehdotetaan säilytettävän perustelluista syistä kaivoshankkeissa, kiven, soran ja hiekan otossa sekä osassa metsä-, suo- ja kosteikkoluonnon muuttamista koskevista hankkeista, jäte- ja vesistön rakentamis- ja säännöstelyhankkeista, vesihuoltohankkeista sekä öljyn, petrokemian ja kemiallisen tuotteiden varastoinnista. Näitä olisi noin neljäsosassa hankkeista. Hankeluettelon kansallisesti määritellyjä kokorajoja esitettäisiin muutettavaksi vain siltä osin kuin kokorajojen on hankkeista aiheutuvien ympäristövaikutusten näkökulmasta todettu olevan vanhentuneita. Lisäksi selvennetään arviointimenettelyn soveltaminen bioetanolin ja bioöljyn valmistukseen ja uraanin talteenottoon sivutuotantona.

Hankeluetteloon esitetään lisättäväksi viisi uutta hanketta: kalankasvatus, turkiseläinten pito, Suomen ja Viron kahdenvälisen sopimuksen edellyttämä Suomen ja Viron väliset tunnelit, uraanin koelouhinta sekä toriumin talteenotto, rikastaminen ja käsittely.

Hallituksen esityksen valmistelun aikana on selvitetty myös nautakarjaa koskevien hankkeiden lisäämistä hankeluetteloon. Lisäys selkeyttäisi nykyistä oikeustilaa, mutta hankeluetteloon määritettävän hankkeen kokoraja edellyttää lisäselvitystä. Nautakarjaa koskevaa kohtaa ei tässä hallituksen esityksessä ehdoteta lisättäväksi hankeluetteloon.

Valmistelun yhteydessä on tutkittu mahdollisuutta säätää kansallisesti asetettujen kokorajojen muutosten tai laajennusten YVA-menettelystä vain silloin, kun tästä voi aiheutua merkittävää haittaa ympäristölle. YVA-direktiivi edellyttää YVA-menettelyä säännönmukaisesti direktiivin hankeluettelon lueteltujen hankkeiden muutoksilta, mikäli muutos tai laajennus itsessään vastaa hankeluettelossa asetettuja raja-arvoja. Direktiivihankkeiden osalta ei siis vastaavaa muutosta voisi toteuttaa. Kyseessä olisi merkittävä muutos YVA-lain systematiikkaan, eikä siihen esitetä tehtäväksi muutoksia.

3.2.1 Hankeluettelon 1 kohta. Eläinten pito ja kalankasvatus

1 kohdan a alakohta

Kanaloita koskeva alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon, YVA-direktiivin (17 kohdan a alakohta) ja Espoon sopimuksen (20 kohta) hankeluettelojen mukainen.

1 kohdan b alakohta

Sikaloita koskevaan alakohtaan yhdistettäisiin voimassa olevat b ja c alakohtat. Sisällöllisesti näihin ei tehtäisi muutoksia, ne olisivat jatkossakin sisällöltään YVA-direktiivin (17 kohdan b ja c alakohtat) ja Espoon sopimuksen (20 kohta) hankeluettelojen mukaisia.

1 kohdan c alakohta

Eläintenpitoa koskevaan kohtaan ehdotetaan sisällytettäväksi uusi c alakohta, joka koskisi turkiseläinten pitoa sellaisissa turkistarhoissa, jotka on tarkoitettu vähintään 16 000 siitosnaaras-minkille tai -hillerille pentuineen taikka vähintään 7 000 siitosnaarasketulle tai -supikoiralle pentuineen. Alakohta olisi kansallinen lisäys hankeluetteloon.

Suurimittaisista turkiseläintenpitohankkeista saattaa aiheutua laadultaan ja laajuudeltaan hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia, minkä takia niistä on tehty YVA-menettelyn soveltamista koskevia yksittäistapauspäätöksiä.

Ehdotetut kokorajat on määritelty niin, että niiden mukaiset hankkeet todennäköisesti aiheuttavat laadultaan ja laajuudeltaan muihin eläintenpitoa koskevien hankeluettelossa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia ympäristövaikutuksia. Vertailukohtana on määrittelyssä käytetty a alakohtan mukaisia 3 000 sian sikaloita, ja vertailu on toteutettu ympäristönsuojelulain (527/2014) liitteen 3 mukaisia eläinyksikkökertoimia hyödyntämällä.

Turkiseläinten pitoa koskevan hankkeen lisääminen hankeluetteloon vähentäisi toiminnanharjoittajien YVA-menettelyn tarpeeseen liittyvää epävarmuutta, kun aina YVA-menettelyn vaativien hankkeiden kokoluokka olisi selvä. YVA-menettelyn aloittaminen nopeutuisi, kun hanke ei edellyttäisi yksittäistapauksessa tehtävää päätöstä. Hankkeesta vastaavan ei myöskään tarvitsisi toimittaa erillisiä tietoja päätöksentekoa varten ja viranomaisille yksittäistapauspäätöksistä johtuva hallinnollinen taakka vähentyisi siltä osin, kuin tämän kokoluokan hankkeista ei tarvitse tehdä päätöstä. Hankeluettelon kokorajan alittavat hankkeet saattaisivat edelleen tulla YVA-menettelyn piiriin mikäli niistä aiheutuisi hankeluettelon hankkeisiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tällaisten hankkeiden YVA-menettelyn tarpeesta täytyisi jatkossakin tehdä yksittäistapauspäätös.

Ehdotus turkiseläinten pitoa koskevien hankkeiden lisäämisestä hankeluetteloon on noussut esille hankeluettelon päivittämisen tarpeesta teetetyssä taustaselvityksessä. Selvityksessä esitetyn päätelmän mukaan hankeluettelon laajentaminen koskemaan ympäristövaikutuksiltaan vastaavantyyppisiä toimintoja selkeyttäisi soveltamisalaa nykyisestä.

1 kohdan d alakohta

Eläinten pitoa koskevaan kohtaan esitetään lisättäväksi uusi d alakohta, joka koskisi merialueella sijaitsevia kalankasvatustiloja, joissa kalan lisäkasvu on vähintään 1 000 000 kilogrammaa vuodessa. Alakohta olisi kansallinen lisäys hankeluetteloon.

Suurimittaisista merialueella sijoittuvista kalankasvatushankkeista saattaa aiheutua laadultaan ja laajuudeltaan hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia, minkä takia niistä on tehty YVA-menettelyn soveltamista koskevia yksittäistapauspäätöksiä.

Kokoraja on määritelty tehtyjen yksittäistapauspäätösten perusteella ja mitoitettu sellaiseksi, että hankkeella olisi aina toimintaympäristöstään riippumatta todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tämän kokoluokan merellä sijaitsevien kalankasvatushankkeiden voidaan katsoa olevan niin suuria, että merkittävät ympäristövaikutukset muun muassa typen ja fosforin osalta ovat todennäköisiä.

Hankeluettelon lisäyksellä pyritään kalankasvatusta koskevan YVA-velvollisuuden selkeyttämiseen, mikä lisäisi toiminnanharjoittajien oikeusvarmuutta, vähentäisi yksittäispäätöksistä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa ja nopeuttaisi hankkeiden suunnittelua. Yksittäistapauspäätöksiä saatetaan joissain tapauksissa joutua jatkossakin tekemään määritetyn kokorajan allittavien hankkeiden osalta.

Kalankasvatushankkeita koskeva hankeluettelon laajentaminen on tuotu esiin yhtenä meriviljelyn luvitusta sujuvoittavana toimenpiteenä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan meriviljelyn luvituspilotteja koskeneen VN TEAS-hankkeen loppuraportissa (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja xx/20xx, odottaa julkaisua) sekä hankeluettelon päivittämisen tarpeesta teetetyssä taustaselvityksessä.

3.2.2 Hankeluettelon 2 kohta. Luonnonvarojen otto ja käsittely

2 kohdan a alakohta

Kaivostoimintaa koskevalla a alakohdalla pannaan täytäntöön YVA-direktiivin hankeluettelon 19 kohta, joka koskee yli 25 hehtaarin avokaivoksia. Se kattaa myös Espoon sopimuksen vaatimukset, jonka hankeluettelossa edellytetään soveltamista kaivostoimintaan, paikalla tapahtuvaan metallimalmien tai hiilen rikastamiseen ja käsittelyyn (kohta 14). Irrotettavan aineksen kokoraja on kansallinen lisäys, joka on sisällytetty hankeluettelon vuoden 1999 YVA-asetuksella.

Alakohta ehdotetaan yhtenäistettäväksi koskemaan kaivostoimintaa aina, kun kaivoksen pinta-ala ylittää 25 hehtaaria tai irrotettavan aineksen kokonaismäärä on vähintään 550 000 tonnia vuodessa. Viittaus metallimalmeihin ja muihin kaivoskivennäisiin muutettaisiin kaivoslain (621/2011) nykykäsitteistön mukaisesti koskemaan kaivosmineraaleja. Kaivosmineraali sisältää myös laissa luetellut metallimalmit. Lisäksi hanke tarkennettaisiin koskemaan pelkästään kaivospaikalla tapahtuvaa rikastamista ja käsittelyä. Tämä tarkennus olisi Espoon sopimuksen hankeluettelon mukainen. Pinta-alaa määritettäessä on hyvä huomioida YVA-direktiivin hankeluettelon vastaavan kohdan määritelmä (englanniksi site).

Kaivoshankkeissa irrotettavan aineksen määrä kuvaa toiminnan volyyymia sekä siitä aiheutuvia ympäristövaikutuksia, minkä vuoksi irrotettavan aineksen kokonaismäärän sisällyttäminen hankeluettelossa on edelleen perusteltua. Kaivoshankkeet muuttavat ympäristöään pysyvästi. Aukkailla ja muilla tahoilla on tärkeää säilyttää mahdollisuus toteuttaa perusoikeuttaan vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon kaivoshankkeissa myös YVA-menettelyn kautta. Varovaisuusperiaate huomioiden kaivoshankkeiden irrotettavan aineksen kokoraja ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan.

Rikastamatoiminnan osalta on ollut epäselvyyttä siitä, kattaako hankeluettelon kohta myös kaivosalueen ulkopuolella sijaitsevan, erillisenä toimintona toteutettavan rikastamon. Jatkossa erillinen rikastamo voitaisiin määrätä YVA-menettelyyn yksittäistapauspäätöksellä. Toisaalta on huomattava, että liitännäishankkeet (esim. muualla toimiva rikastamo) voivat kuitenkin kuulua YVA-menettelyn piiriin myös silloin, jos niiden katsotaan kuuluvan YVA-menettelyn kohteena olevaan hankekokonaisuuteen. EU:n komission ohjeistuksen mukaan liitännäishankkeiden

kuulumista YVA-menettelyn piiriin tulisi arvioida ”centre of gravity” -testin avulla (Commission Note, Subject: Interpretation line suggested by the Commission as regards the application of Directive 85/337/EEC to associated/ancillary works. 5.3.2012). Siinä arvioidaan, ovatko liitännäiset hankkeet tai toimet YVA-menettelyn kohteena olevan hankkeen kannalta keskeisiä tai siihen suoraan liittyviä. Mikäli näin on, kuuluvat nämä toimet tai liitännäishankkeet hankekonsultin ja näin ollen myös YVA-menettelyn piiriin.

2 kohdan b alakohta

Alakohdalla pannaan täytäntöön YVA-direktiivin hankeluettelon 19 kohta, joka koskee yli 25 hehtaarin kivilouhoksia. Se kattaa myös Espoon sopimuksen vaatimukset (14 kohta). Soran ja hiekan otto sekä otettavan ainesmäärän kokoraja ovat kansallisia lisäyksiä, jotka on sisällytetty hankeluetteloon vuoden 1999 YVA-asetuksella. Soran ja hiekan otto ovat Suomessa yleisiä hankkeita, ja jotka suuressa mitassa voivat aiheuttaa kallion louhintaan verrattavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Kiven, soran ja hiekan ottoa koskeva b alakohta ehdotetaan selkeytettäväksi niin, että louhinta- ja kaivalue korvataan käsitteellä ottamisalue, joka on maa-aineslaissa (1981/555) käytetty termi. Termillä olisi tässä yhteydessä tarkoitus viitata samanlaiseen alueeseen kuin maa-aineslainsäädännön järjestelmässä. Tämä vastaisi myös direktiivin määritelmää hankkeen alueesta (englanniksi site).

Kiven, soran tai hiekan otolla tarkoitettaisiin lähtökohtaisesti maa-aineslain mukaista ottamista sekä merihiekan nostoa, johon vaaditaan vesilain mukainen lupa. Kohta ei tarkoittaisi rakentamisen yhteydessä tehtävää maanrakennustoimintaa eikä maanalaista rakentamista.

Kiven, soran ja hiekan oton ympäristövaikutukset aiheutuvat hankkeen pinta-alan lisäksi ottamisen määrästä. Ottomäärä voi pieneltäkin pinta-alalta olla suuri ja ottaminen voi ulottua myös maanpinnan tason alapuolelle. Lisäksi hankkeiden luovissa huomioidaan pinta-alan ja ottosyvyyden lisäksi myös ottomäärä. Nämä asiat puoltavat pinta-alan lisäksi määriteltävää rajaa ottomäärälle.

Kiven, soran ja hiekan otto on yleinen hanketyyppi. Toiminnan määrään ja laajuuteen nähden YVA-menettelyjä on vähän. Kiviaineksia otetaan eniten siellä missä asutus edelleen keskittyy, mikä osaltaan perustelee hankkeen ottomäärää koskevan rajan säilyttämistä entisellään. Asukkailla ja muilla tahoilla säilyy myös mahdollisuus toteuttaa perusoikeuttaan YVA-menettelyn kautta ja vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Otettavan ainesmäärän kokoraja vastaisi laajamittaista toimintaa, ja rinnastuisi a alakohdassa määriteltyyn kaivoshankkeen tonnimääräiseen kokorajaan.

2 kohdan c alakohta

Asbestin louhintaa ja käsittelyä koskeva alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon mukainen, eikä sitä ehdoteta muutettavaksi. Asbestikuitujen valmistaminen on nykyisin kielletty Euroopan parlamentin ja neuvoston kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista antaman asetuksen N:o 1907/2006 nojalla. Asbestin louhintaa ja käsittelyä koskeva alakohta on sisällytetty hankeluetteloon YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen vaatimusten täyttämiseksi (kummassakin hankeluettelossa 5 kohta).

2 kohdan d alakohta

Uraanin louhintaa ja käsittelyä koskevaan hankeluettelon 2 kohdan d alakohtaan esitetään muutoksia niin, että se koskisi jatkossa kaikkea uraanin talteenottoa, rikastamista ja käsittelyä. Kohta esitetään muutettavaksi koskemaan uraanin lisäksi myös toriumia.

Kyseessä on kansallisesti määritelty hanke. Se on sisällytetty hankeluetteloon vuoden 2006 YVA-asetuksella, jolloin se koski vain uraania, ja sen ulkopuolelle oli rajattu koelouhintaa, koerikastaminen ja muu vastaava käsittely. Ennen vuoden 2006 muutosta uraanin louhintaa koskeviin hankkeisiin sovellettiin kaivostoimintaa koskevaa YVA-hankeluettelon kohtaa.

Uraanin tuotanto kaivoksen päätuotteena ei ole Suomessa tähän mennessä ollut kannattavaa, sillä Suomen kallioperästä ei ole löydetty riittäviä uraanipitoisuuksia. Uraanin talteenotto jatkojalostusta ja hyödyntämistä varten muun tuotannon ohessa saattaa kuitenkin osoittautua kannattavaksi, sillä uraania on Suomen kallioperässä lähes kaikkialla. Uraanin sivutuotanto saattaa olla kannattavaa esimerkiksi silloin, kun kaivoksen kokonaistuotantomäärä on niin suuri, että myös vähäisinä pitoisuuksina esiintyvän metallin tuotantomäärästä saadaan päätuotteen ohessa kannattavaa. Uraanin hyödyntämistä koskeva hankeluettelon kohta olisi tarkoitettu käsittämään myös sivutuotantona tapahtuvan uraanin talteenoton, rikastamisen ja käsittelyn.

Toriumin tuotantoa Suomessa ei ole tähän mennessä koskaan tutkittu, mutta sen mahdollisuutta ei voida poissulkea. Ydinenergialainsäädäntö tunnistaa kautta linjan uraanin tuotannon ohella mahdollisuuden myös toriumin tuottamiseen. Lainsäädännön johdonmukaisuuden varmistamiseksi torium ehdotetaan lisättäväksi hankeluetteloon uraanin rinnalle.

Voimassa olevan hankeluettelon uraanin koelouhintaa, koerikastamista ja muuta vastaavaa käsittelyä koskeva poikkeus esitetään poistettavaksi niin, että hanke kuuluisi YVA-menettelyn piiriin.

Jos koetoiminnassa louhittu uraanimalmi rikastetaan valtausalueella, syntyy rikastuksesta rikastushiekkaa, joka on pysyvästi radioaktiivista jätettä, ja joka edellyttää aina erityistoimia radioaktiivisten aineiden leviämisen estämiseksi ympäristöön. Mikäli rikastushiekkaa tai siitä liuenneita tai rapautuneita radioaktiivisia tai muita haitta-aineita leviää ympäristöön, voivat tästä aiheutuvat ympäristövaikutukset todennäköisesti olla merkittäviä siitä riippumatta, kuinka paljon malmia valtausalueella on rikastettu.

2 kohdan e alakohta

Turvetuotantoa koskevaa hankeluettelon 2 kohdan e alakohtaa esitetään muutettavaksi siltä osin kuin se ei ole YVA-direktiivin hankeluettelon vastaavan 19 kohdan mukainen. Kohdasta poistettaisiin pinta-alan yhtenäiseksi katsottavuutta koskeva tarkennus sekä viittaus tuotantopinta-alaan, sillä niiden voidaan katsoa olevan lievennys YVA-direktiivin vaatimuksiin nähden, eivätkä ne näin ollen täytä direktiivin vähimmäisvaatimuksia. Alakohta ehdotetaan muutettavaksi koskemaan pinta-alaltaan yli 150 hehtaarin turvetuotantoa (englanniksi site). Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä käydyissä keskusteluissa on esitetty, että turvetuotantoalueiden kokoraja muutettaisiin 100 hehtaariin.

2 kohdan f alakohta

Metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteista muuttamista koskevaa hankeluettelon 2 kohdan f alakohtaan ei esitetä muutettavaksi. Alakohta perustuisi Espoon sopimuksen hankeluettelon puuston pysyvää poistoa koskevaan kohtaan 17, mutta olisi muilta osin kansallinen

hanke. Hankkeista voidaan katsoa aiheutuvan tässä laajuudessa merkittäviä ympäristövaikutuksia. Puuston pysyvää poistoa koskeva hanke olisi esimerkiksi metsän tai suon muuttaminen pelloksi. Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä käydyissä keskusteluissa on esitetty, että alakohdan kokoraja muutettaisiin 100 hehtaariin.

2 kohdan g alakohta

Raakaöljyn tai maakaasun kaupallinen tuotanto ehdotetaan säilytettäväksi hankeluettelossa täyttämään YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen asettamat velvoitteet. Sen mukaiset hankkeet eivät ole todennäköisiä Suomessa, ja kansallisesta määritelmästä jätettäisiin siksi pois direktiivissä (hankeluettelon 14 kohta) ja Espoon sopimuksessa (hankeluettelon 15 kohta) olevat tuotannon kokorajat

3.2.3 Hankeluettelon 3 kohta. Vesistön rakentaminen ja säännöstely

3 kohdan a ja b alakohdat

Patoja ja tekoaltaita koskevilla a ja b alakohdilla pannaan täytäntöön YVA-direktiivin hankeluettelon 15 kohta ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 11 kohta. Alakohdat on päivitetty vuonna 2011, jolloin direktiiviä vastaavat 10 miljoonan kuutiometrin kokorajat lisättiin hankeluetteloon ja niiden sisältö ehdotetaan säilytettäväksi nykyisessä muodossaan.

3 kohdan c alakohta

Vesistön säännöstelyhankkeita koskeva c alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi. Kyseessä on kansallisesti määritelty hankeluettelon kohta. Hankkeessa on kyse säännöstelystä, jonka avulla pyritään hallitsemaan tulva- ja kuivuustilanteita. Hanke on harvinainen, mutta toteutuessaan todennäköisesti aiheuttaisi merkittäviä ympäristövaikutuksia, minkä takia se on perusteltua pitää hankeluettelossa.

3 kohdan d alakohta

Veden siirtoa koskevaa d alakohtaa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan direktiivin hankeluettelon 12 kohdan a ja b alakohtia siten, että siihen lisättäisiin direktiivin mukaisesti juomaveden siirtoa putkissa koskeva poikkeus sekä tarkennus, jonka mukaan kohdan mukaisen veden siirron tarkoituksena on mahdollisen vedenpuutteen ehkäisy. Alakohta täyttää Espoon sopimuksen vaatimukset (kohdan 18 alakohdat a ja b).

Vaikka hankkeen kokorajana käytetty mittayksikkö (kuutiometriä sekunnissa) eroaa YVA-direktiivissä käytetystä, se vastaa suuruusluokaltaan direktiivin kokorajaa (100 miljoonaa kuutiometriä vuodessa). Suomessa kuutiometriä sekunnissa -mittayksikkö on yleisesti käytössä. YVA-direktiivi ”works for the transfer of water resources...” kattaa toimenpiteet vesivarojen siirtämiseksi, vaikka kohta on direktiivin suomenkielisessä versiossa käännetty muotoon ”laitokset vesivarojen siirtämiseksi...”. Kansallisessa hankeluettelossa käytetään termiä ”veden siirto” eikä sitä olisi tarpeen muuttaa. Se vastaisi direktiivin käännoästä paremmin direktiivissä tarkoitettua hankkeen sisältöä.

3 kohdan e alakohta

Tulvasuojeluhankkeista koskeva e alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi. Kyseessä on kansallisesti määritelty hankeluettelon kohta, ja se sisältyy direktiivin II liitteeseen. Ilmastomuutoksen seurauksena tulvasuojelu saattaa nousta merkittäväksi Suomen vesiympäristöön vaikuttavaksi toiminnaksi.

3.2.4 Hankeluettelon 4 kohta. Metalliteollisuus

4 kohdan a alakohta

Alakohta pitäisi sisällään valuraudan ja teräksen alkusulatukseen tarkoitettut laitokset. Valimoja ja sulattoja koskeva 5 000 tonnin kokoraja poistettaisiin, sillä se on lievennys YVA-direktiivin vaatimukseen nähden, eikä täytä direktiivin vähimmäisvaatimuksia. Alakohta olisi jatkossa YVA-direktiivin hankeluettelon 4 kohdan a alakohdan mukainen, ja täyttäisi Espoon sopimuksen hankeluettelon 4 kohdan vaatimuksen.

4 kohdan b alakohta

Alakohta pitäisi sisällään laitokset, joissa tuotetaan ei-rautaraakametalleja malmista, rikasteista tai sekundaarisista raaka-aineista metallurgisilla, kemiallisilla tai elektrolyyttisillä menetelmillä. Se vastaisi sisällöltään voimassa olevaa c alakohtaa, mutta alakohta ehdotetaan muutettavaksi selvyuden vuoksi samaan muotoon direktiivin hankeluettelon 4 kohdan b alakohdan kanssa. Alakohta täyttää Espoon sopimuksen ei-raakarautametalleja koskevan hankeluettelon 4 kohdan vaatimukset.

3.2.5 Hankeluettelon 5 kohta. Metsäteollisuus

Massa-, paperi- ja kartonkitehtaita koskevat a ja b alakohdat olisivat voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon, YVA-direktiivin hankeluettelon 18 kohdan ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 13 kohdan mukaisia, eikä niiden sisältöä esitetä muutettavaksi.

3.2.6 Hankeluettelon 6 kohta. Kemianteollisuus ja mineraalituotteiden valmistus

6 kohdan a alakohta

Raakaöljyn jalostamoja koskevaa a alakohtaa esitetään muutettavaksi YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluettelojen 1 kohtia vastaavaksi niin, että siihen lisättäisiin voiteluaineita koskeva poikkeus. Voiteluaineiden valmistuksen ympäristövaikutusten ei katsota pääsääntöisesti aiheuttavan raakaöljyn valmistukseen rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia, mistä syystä se on poissuljettu direktiivin hankeluettelosta. Poikkeus on perusteltua sisällyttää myös kansalliseen hankeluetteloon.

6 kohdan b alakohta

Öljyliusketta, kivihiiltä ja turvetta kaasuttamista ja nesteyttämistä koskeva b alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi. Kohta perustuu YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluettelojen 1 kohtiin, lukuun ottamatta kansallisesti määriteltyä turvetta koskevaa lisäystä. Hankkeen laajennus turpeeseen sisältyy jo alkuperäiseen, vuoden 1994 hankeluetteloon ja sitä on perusteltu Suomen turvevarojen käyttömahdollisuuksilla ja käytön ympäristövaikutuksilla. Turvetta koskeva kansallinen lisäys on edelleen perusteltavissa. Alakohdan mukaisissa hankkeissa on kyse fossiilisten polttoaineiden

kaasutuksesta tai nesteytyksestä, ja turpeen käytön voidaan katsoa rinnastuvan säädöksen muihin polttoaineisiin.

6 kohdan c alakohta

Kemianteollisuutta koskeva c alakohta sisältäisi kemianteollisuuden laitokset YVA-direktiiviin kirjatussa laajuudessa. Alakohta korvaisi nykyisen hankeluettelon kohdat c-f. Kohdalla pannaan täytäntöön YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluettelojen 6 kohdat. Alakohdassa mainittujen orgaanisten ja epäorgaanisten kemikaalien esimerkkinä voidaan käyttää ympäristönsuojelulain (527/2014) liitteen 1 taulukon 1 laitosluettoa. Alakohdassa käytettäisiin selvyiden vuoksi termiä lääkeaineita sisältävä tuote, joka poikkeaa YVA-direktiivin hankeluettelon 6 kohdassa käytetystä termistä farmaseuttinen tuote. Termi lääkeaineita sisältävä tuote on käytössä myös ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 1.

Euroopan komission YVA-direktiivin hankeluettelojen tulkintaa koskevan ohjeen mukaan hankeluettelon 6 kohdassa mainitulla kemiallisella muuntoprosessilla tarkoitetaan prosessia, jossa tapahtuu yksi tai useampi kemiallinen reaktio. Tämän todetaan pitävän sisällään myös bioteknologiset tai biologiset prosessit, jotka liittyvät kemialliseen muuntamiseen, esimerkkinä fermentointi. Edelleen ohjeessa todetaan, että kohta ei koske toimintaa, joka pitää sisällään ainoastaan fysiologista prosessointia, esimerkiksi keskenään reagoimattomien aineiden sekoittamista, veden poistamista tai laimentamista.

6 kohdan d alakohta

Arviointimenettelyn soveltamista teollisessa mittakaavassa tuotettavan bioetanolin ja bioöljyn valmistukseen ehdotetaan selkeytettäväksi lisäämällä hankeluetteloon näitä hankkeita koskeva uusi d alakohta. Hankkeen kirjaaminen omana kohtanaan hankeluetteloon ei muuttaisi oikeus tilaa, vaan tarkentaisi YVA-direktiivin hankeluettelon kemianhankkeita koskevan 6 kohdan täytäntöönpanoa (ks. myös 6 kohdan c alakohdan perustelut). Alakohdan lisäämisellä parannettaisiin hankkeesta vastaavien oikeusvarmuutta.

3.2.7 Hankeluettelon 7 kohta. Energian tuotanto

7 kohdan a alakohta

Kattila- ja voimalaitoksia koskeva a alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon sekä YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 2 kohdan a alakohtien mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi.

7 kohdan b-d alakohdat

Ydinenergiahankkeita koskevat b–d alakohdat olisivat voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon, YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 2 kohdan b alakohdan sekä 3 kohdan a ja b alakohtien mukainen, eikä niiden sisältöä esitetä muutettavaksi.

7 kohdan e alakohta

Tuulivoimalahankkeiden kokonaistehon rajaa ehdotetaan tuulivoimaloiden teknologisesti kehityksestä johtuen suurennettavaksi nykyisestä 30 megawattista 45 megawattiin. Tuulivoimalahankkeen yksittäisten laitosten määrää koskeva kokoraja säilyisi entisellään (vähintään 10 kappaletta). Alakohta täyttää Espoon sopimuksen hankeluettelon kohdan 22 vaatimukset.

Tuulivoimahankkeiden YVA-menettelyn toimivuudesta tehdyn selvityksen mukaan tuulivoimalan tehonkasvu vaikuttaa osaltaan voimalan teknisiin ominaisuuksiin ja niiden kautta ympäristövaikutuksiin. Hankkeet ovat kuitenkin aina yksilöllisiä, ja teholtaan samankaltaiset hankkeet voivat eri sijoituspaikoissa aiheuttaa hyvinkin erilaisia vaikutuksia riippuen maaston muodoista, asutuksesta, luonnonympäristön monimuotoisuudesta ja monista muista asioista.

Uusien alle 5 MW:n tuulivoimalatyypin melupäästö ei riipu suoraan voimalan nimellistehosta. Nimellistehon kasvu voi kuitenkin välillisesti lisätä melun haittavaikutuksia ympäristössä. Tuulivoimalahankkeen toiminnasta aiheutuvan melun mahdolliset haittavaikutukset ympäristöön riippuvat melun voimakkuudesta (melutaso), melun aikaan ja taajuuteen liittyvistä erityispiirteistä, sekä altistumisajasta melulle alttiissa kohteessa. Melutaso riippuu tuulivoimalan melupäästöä (äänitehotaso). Melupäästö riippuu erityisesti tuulivoimalan roottorilapaan kohdistuvan tuulen virtausnopeudesta ja lavan ominaisuuksista (aerodynaaminen melu). Tuulivoimalat suunnitellaan toimimaan nimellistehollaan tietyllä tuulennopeusalueella, mihin vaikuttaa tuulivoimalan napakorkeus ja roottorin halkaisijan suuruus. Suomessa rakennettavien uusien tuulivoimaloiden napakorkeus on tavallisesti yli 140 metriä. Eri tuulennopeusalueille tarkoitettujen uusien rakennettujen ja markkinoilla olevien tuulivoimalatyypin melupäästötietoja on lähtökohtaisesti käytettävissä voimaloille, joiden nimellistehot ovat välillä 3-4,8 MW. Näiden voimaloiden melupäästöt vaihtelevat.

Nimellistehotasoltaan yli 5 MW:n voimaloiden melupäästöön tai melun erityispiirteisiin liittyviä tietoja ei ole yleisesti käytettävissä. Tuulivoimaloiden napakorkeuden kasvaessa toimintaajat pitenevät erityisesti talvikuukausina ja samalla altistusajat melulle alttiissa kohteissa.

Tehdun selvityksen mukaan voimaloiden teho, määrä tai koko ei suoraan vaikuta siihen, kuinka merkittäviä tuulivoimalahankkeen maisemavaikutukset ovat. Voimalan korkeuden ei ole todettu vaikuttavan yleisellä tasolla lintujen törmäysriskiin. Lepakoiden osalta taas voimalan korkeus ja roottorin halkaisija ovat merkittäviä tekijöitä. Voimaloiden tehonkasvu aiheuttaa sähköverkko-liityntätarpeen verkon vahvaan pisteeseen, jolloin tuulivoimapuiston liittämiseksi tulee rakentaa voimajohto lähimpään riittävän suureen sähköasemaan. Ympäristössä tämä näkyy voimajohtojen ja uusien sähköasemien tai sähköasemalaajennusten rakentamisena. Käytettävissä olevan tiedon perusteella tuulivoimatuotannon tehorajaa, varovaisuusperiaate huomioon ottaen, voidaan ehdottaa nostettavaksi nykyisestä 30 MW:sta 45 MW:iin.

3.2.8 Hankeluettelon 8 kohta. Energian ja aineiden siirto ja varastointi

8 kohdan a alakohta

Kaasun, öljyn ja kemikaalien siirtoihin tarkoitettuja putkia koskevaan a alakohtaan yhdistettäisiin voimassa olevat 8 a ja b alakohdat. Alakohta olisi jatkossa yhdenmukainen YVA-direktiivin hankeluettelon 16 kohdan a alakohdan kanssa. Samalla luovuttaisiin a alakohdan kansallisesta runkoputkea koskevasta määritelmästä. Jatkossa energian ja aineiden siirtoon tarkoitettujen putkien halkaisija olisi määritelty yli 800 millimetriksi ja pituus yli 40 kilometriksi. Nykyinen ”muut nesteet kuin vesi ja jätevesi” määriteltäisiin direktiivin mukaisesti kemikaaleiksi. Alakohta täyttää myös Espoon sopimuksen kohdan 8 vaatimukset. Alakohdan katsotaan kattavan myös Suomi-Viro YVA-sopimuksen hankeluettelon kohdan 8 vedenalaiset putket Itämerellä.

8 kohdan b alakohta

Voimajohtoja koskevaan b alakohtaan sisällytettäisiin voimassa oleva c alakohta sellaisena kuin se on voimassa olevassa hankeluettelossa. Se vastaa sisällöltään YVA-direktiivin hankeluettelon 20 kohtaa ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 21 kohtaa.

8 kohdan c alakohta

Öljyn, petrokemian tai kemiallisten tuotteiden varastoja koskevaan c alakohtaan sisällytettäisiin voimassa oleva d alakohta sellaisenaan. Se perustuu YVA-direktiivin hankeluettelon 21 kohtaan ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 16 kohtaan, mutta varastosäiliöiden kokoraja on kansallisesti määritelty YVA-direktiivin kokorajaa matalammaksi. Kokoraja on asetettu niin, että Suomessa merkittäviä vaikutuksia aiheuttavat varastot tulisivat YVA-menettelyn piiriin.

8 kohdan d-f alakohta

Alakohdat d-f kattavat hiilidioksidin talteenoton, varastoinnin ja kuljetuksen. Kohdat sisällytettäisiin hankeluetteloon voimassa olevien e-g alakohtien mukaisina. Näiden hankkeiden lisääminen hankeluetteloon on ollut seurausta hiilidioksidin varastoinnista säädetyn ns. CCS-direktiivin säätämisestä (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/31/EY, hiilidioksidin geologisesta varastoinnista ja neuvoston direktiivin 85/337/ETY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2000/60/EY, 2001/80/EY, 2004/35/EY, 2006/12/EY ja 2008/1/EY ja asetuksen (EY) N:o 1013/2006 muuttamisesta). Direktiivillä muutettiin YVA-direktiivin hankeluetteloita siten, että hiilidioksidin talteenotto ja kuljetus siirtoputkissa geologista varastointia varten sekä varastointi geologisiin muodostumiin edellyttää YVA-menettelyä (16 kohdan b alakohta, 22 kohta ja 23 kohta).

3.2.9 Hankeluettelon 9 kohta. Liikenne

9 kohdan a alakohta

Moottoriteitä ja moottoriliikenneteitä koskeva alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon, YVA-direktiivin hankeluettelon 7 kohdan b alakohdan ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 7 kohdan a alakohdan mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi.

9 kohdan b ja c alakohdat

Tiehankeita koskevat alakohdat olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon, YVA-direktiivin hankeluettelon 7 kohdan c alakohdan ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 7 kohdan b alakohdan mukaisia, eikä niiden sisältöä esitetä muutettavaksi.

9 kohdan d alakohta

Kaukoliikenteen rautateitä koskeva alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon, YVA-direktiivin hankeluettelon 7 kohdan a alakohdan ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 7 kohdan a alakohdan mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi.

Euroopan tuomioistuin on katsonut oikeustapauksessa (C-227/01), että toisen raiteen suunnittelu olemassa olevan rautatieraitteen viereen on katsottava hankeluettelon mukaiseksi uudeksi hankkeeksi.

9 kohdan e alakohta

Lentokenttiä koskeva alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon, YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen hankeluetteloiden 7 kohdan a alakohtien mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi.

9 kohdan f ja g alakohdat

Meriväylien, satamien, lastaus- ja purkulaitureiden sekä kanavien rakentamista koskevat alakohdat ehdotetaan selkeytettäväksi niin, että niissä tarkoitettujen alusten kokoraja tarkennettaisiin koskemaan aluksen kantavuutta. Tarkennus vastaisi Euroopan komission YVA-direktiivin hankeluettelojen tulkintaa koskevassa ohjeessa omaksuttua kokorajan määritelmää. Alakohdilla pantaisiin täytäntöön YVA-direktiivin 8 kohdan a ja b alakohdat sekä Espoon sopimuksen 9 kohta.

9 kohdan h alakohta

Liikennettä koskevaan toimialaan esitetään lisättäväksi uusi h alakohta, joka sisältäisi Suomen ja Viron väliset tunnelit. Alakohta perustuu Suomi-Viro YVA-sopimuksen hankeluettelon kohtaan 7, jonka mukaan näihin hakkeisiin tulee aina soveltaa YVA-menettelyä. Hankkeen lisääminen YVA-lain hankeluetteloon selkeyttäisi tältä osin asiaa koskevaa oikeustilaa.

3.2.10 Hankeluettelon 10 kohta. Vesihuolto

10 kohdan a alakohta

Pohjaveden ottoa ja tekopohjaveden muodostamista koskeva alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi. Se perustuu YVA-direktiivin hankeluettelon 11 kohtaan ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 12 kohtaan, mutta 3 miljoonan kuutiometrin kokoraja on kansallisesti määritelty YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen vaatimuksia matalammaksi. Raja on sovitettu Suomen oloihin ottaen huomioon pohjavesimuodostumien pieni koko, minkä vuoksi suhteellisen vähäisenkin pohjaveden oton vaikutukset ympäristöön ovat todennäköisesti merkittäviä. Pohjaveden suojelun vahva asema tulee ottaa huomioon.

10 kohdan b alakohta

Suuria raakavesi- ja jätevesitunneleita koskeva alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon mukainen. Kyseessä on kansallisesti määritelty hanke. Alakohdan hankkeet ovat harvinaisia, mutta toteutuessaan ne todennäköisesti aiheuttaisivat merkittäviä ympäristövaikutuksia. Hankkeen osalta ei ole tunnistettu muutostarpeita, ja sitä koskeva alakohta ehdotetaan säilytettäväksi hankeluettelossa.

10 kohdan c alakohta

Jätevesien käsittelylaitoksia koskeva c alakohta olisi voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon mukainen, eikä sen sisältöä esitetä muutettavaksi. Se perustuu YVA-direktiivin hankeluettelon 13 kohtaan ja Espoon sopimuksen hankeluettelon 19 kohtaan, mutta 100 000 asukasvastineluvun kokoraja on kansallisesti määritelty direktiiviä ja Espoon sopimuksen vaatimuksia matalammaksi. Raja on sovitettu Suomen oloihin. Lisäksi yhdyskuntajätevesidirektiivin (91/271/ETY) edellyttämät tiukimmat puhdistusvaatimukset koskevat yli 100 000 asukasvastineluvun puhdistamoita.

3.2.11 Hankeluettelon 11 kohta. Jätehuolto

11 kohdan a alakohta

Alakohta koskisi vaarallista jätettä käsitteleviä laitoksia ja siihen ehdotetaan tehtäväksi sekä sisällöllisiä että rakennetta selkeyttäviä muutoksia.

Ensimmäinen alakohta vastaa voimassa olevassa muodossaan YVA-direktiivin hankeluettelon 9 kohtaa, mutta se tarkennettaisiin koskemaan polton lisäksi myös rinnakkaispolttoa. Euroopan komission YVA-direktiivin hankeluettelojen tulkinnasta antaman ohjeistuksen mukaan myös rinnakkaispolttoa pidetään YVA-direktiivin soveltamisalaan sisältyvänä, joten tarkennus on YVA-direktiivin tulkinnan mukainen. Selkeyden vuoksi rinnakkaispoltto mainittaisiin hankkeen kuvauksessa erikseen.

Toinen alakohta sisältäisi vaarallista jätettä kemiallisesti käsittelevät laitokset. Voimassa olevassa alakohdassa käytetään termiä fysikaalis-kemiallinen käsittely, joka on aiheuttanut käytännön soveltamisongelmia erityisesti sellaisten laitosten osalta, jotka käsittelevät jätteitä vain fysikaalisesti, esimerkiksi murskaamalla. Säännöstä ehdotetaan selkeytettäväksi koskemaan ainoastaan kemiallista käsittelyä. Hanke perustuu YVA-direktiiviin, jonka hankeluettelon 9 kohdassa mainitaan käsittelylaitokset, joissa jätteet poltetaan tai käsitellään kemiallisesti, kuten on määritelty direktiivin 2008/98/EY liitteessä I, otsakkeen D9 alla. YVA-direktiivin tarkoituksesta tekee epäselvän se, että otsakkeen D9 alla mainitaan kemiallisen käsittelyn lisäksi myös fysikaalista käsittelyä. Koska YVA-direktiivin hankeluettelon soveltuvassa kohdassa kuitenkin viitataan ainoastaan kemialliseen käsittelyyn, ehdotetaan myös kansallista säännöstä muutettavaksi koskemaan vain kemiallista käsittelyä. Alakohta olisi näin ollen tarkoitettu koskemaan kaikkea sellaista käsittelyä, joka pitää sisällään kemiallista käsittelyä.

Kolmas alakohta sisältäisi vaarallista jätettä biologisesti käsittelevät laitokset, jotka on mitoitettu vähintään 5 000 tonnin vuotuiselle vaarallisen jätteen määrälle. Tätä hanketta ei muutettaisi voimassa olevasta lainsäädännöstä. Hanke ei sisälly YVA-direktiivin hankeluetteloon. Biologinen käsittely on kuitenkin Suomessa melko yleisesti käytössä oleva menetelmä, joka voi koskea esimerkiksi pilaantuneiden maiden käsittelyä. Hankkeesta voi todennäköisesti aiheutua merkittäviä ympäristövaikutuksia metaanipäästöjen, mikrobipäästöjen, pölyn ja hajuhaittojen muodossa, minkä johdosta sen katsotaan olevan perusteltua sisällyttää YVA-lain mukaiseen hankeluetteloon myös jatkossa.

Viimeisimpänä a alakohdassa mainittaisiin laitokset, joissa vaarallisia jätteitä sijoitetaan kaatopaikalle. Hanketta ei muutettaisi voimassa olevasta lainsäädännöstä. Se vastaa YVA-direktiivin hankeluettelon 9 kohdan hanketta, eikä siihen ole tarvetta tehdä muutoksia

11 kohdan b alakohta

Hankeluettelon 11 kohdan b alakohta koskisi muita kuin vaarallisia jätteitä käsitteleviä laitoksia. Se perustuu YVA-direktiivin hankeluettelon 10 kohtaan.

Sen ensimmäiseen alakohtaan sisältyisi laitokset, joissa muuta kuin vaarallista jätettä poltetaan tai rinnakkaispoltetaan ja jotka on mitoitettu vähintään 100 tonnin vuorokausittaiselle jätemäärälle. Muutettavan YVA-lain vastaavaa hanketta tarkennettaisiin yllä a alakohdassa käsitellystä syystä koskemaan myös rinnakkaispolttoa.

Alakohdan b toinen alakohta sisältäisi laitokset, joissa muuta kuin vaarallista jätettä käsitellään kemiallisesti ja jotka on mitoitettu vähintään 100 tonnin vuorokausittaiselle jätemäärälle. Hanke

muutettaisiin koskemaan fysikaalis-kemiallisen käsittelyn sijasta kemiallista käsittelyä (perustelut katso 11 kohdan a alakohta).

Kolmantena hankeluettelon 11 kohdan b alakohdassa mainittaisiin laitokset, joissa muuta kuin vaarallista jätettä käsitellään biologisesti ja jotka ovat mitoitettu vähintään 35 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle. Hanketta ei ole YVA-direktiivin hankeluettelossa, mutta on sisällytetty nykyiseen hankeluetteluun. Biologisella käsittelylaitoksella tarkoitetaan esimerkiksi mädättämöä, biokaasulaitosta tai kompostointilaitosta. Biologisen jätteiden käsittelyn yleisyyden ja siitä ympäristöön metaanipäästöjen, mikrobipäästöjen, pölyn ja hajuhaittojen muodossa aiheutuvien vaikutusten takia voidaan katsoa, että se on perusteltua sisällyttää YVA-lain mukaiseen hankeluetteluun jatkossakin. Hankkeen kokorajaa esitetään kuitenkin nostettavaksi voimassa olevasta 20 000 tonnin vuotuisesta jätemäärästä 35 000 tonnin vuotuisen jätemäärään. Muutoksen katsotaan olevan perusteltu kierrätyksen lisäämisen edistämiseksi.

Neljäntenä 11 kohdan b alakohtaan sisällytettäisiin laitokset, joissa muita kuin vaarallisia jätteitä sijoitetaan kaatopaikoille, jotka on mitoitettu vähintään 50 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle. Tähän alakohtaan yhdistettäisiin voimassa olevan YVA-lain hankeluettelon kaatopaikkoja koskevat 11 kohdan c ja d alakohdat niin, että kokoraja olisi kaikille muiden kuin vaarallisten jätteiden kaatopaikoille 50 000 tonnia vuotuista jätettä. Kokorajan voidaan katsoa olevan ympäristövaikutusten näkökulmasta perusteltu, sillä vuonna 2016 voimaan tulleen orgaanisen jätteen kaatopaikkarajoituksen vuoksi uusille kaatopaikoille voi sijoittaa lähinnä inerttiä jätettä, jonka vaikutukset ympäristöön ovat useimmiten vähäiset.

Biohajoavan ja muun orgaanisen jätteen sijoittamista tavanomaiselle kaatopaikalle on rajoitettu 1.1.2016 alkaen kaatopaikoista annetulla valtioneuvoston asetuksella 331/2013.

3.2.12 Hankeluettelon 12 kohta. Hankkeiden muutokset

Kohta vastaa YVA-direktiivin hankeluettelon 24 kohtaa, jonka mukaan YVA-menettelyä sovelletaan suoraan kaikkiin hankeluettelossa 1-11 kohdassa lueteltujen hankkeiden muutoksiin tai laajennuksiin, jos muutos tai laajennus itsessään vastaa näissä kohdissa määriteltyjä kokorajoja.

Kaikki hankeluettelon kohdat eivät sisällä kokorajoja. Tällaisten hankkeiden muutokset tai laajennukset voivat edellyttää arviointimenettelyä, mikäli ne todennäköisesti aiheuttavat merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tällöin asia tulee ratkaista YVA-lain 3 §:n 2 momentin mukaisella yksittäistapauspäätöksellä.

Mikäli hanke laajenee muutoksen jälkeen yli hankeluettelon kokorajan, ei hankkeeseen sovelleta suoraan YVA-menettelyä, mikäli itse muutos on alle hankeluettelon raja-arvon. Tällaisen hankkeen YVA-menettelyn tarve voidaan tarvittaessa ratkaista yksittäistapauspäätöksellä.

4 Esityksen vaikutukset

Esitys sisältää YVA-lain liitteenä olevan hankeluettelon päivittämisen. Suuri osa hankeluettelon hankkeista säilyisi nykyisessä muodossaan. Näiden hankkeiden osalta ei nykytilaan ole tulossa muutosta.

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei olisi juurikaan vaikutuksia julkiseen talouteen. Myös yhteenlasketut kokonaisvaikutukset hankkeista vastaaville ovat vuositasolla suhteellisen vähäiset, koska ympäristövaikutusten arviointimenettelyjen kokonaismäärä on varsin rajallinen. Esityksen mahdolliset taloudelliset vaikutukset liittyisivät pääosin yksittäisten hankevastaavina olevien yritysten ja julkisten toimijoiden hallinnollisen taakan muutoksiin. Tässä yhteydessä hallinnollisella taakalla tarkoitetaan hallinnollisia kustannuksia, jotka aiheutuvat YVA-menettelyn tarpeellisuuden selvittämisestä ja siihen liittyvästä päätöksenteosta yksittäistapauksessa, YVA-menettelystä viranomaismaksujen tai tehtävien selvitysten muodossa. YVA-menettelyn merkittävin kustannus on arviointiohjelman ja arviointiselostuksen laatiminen ja sitä varten tehtävien taustaselvitysten tekeminen. Myös viranomaiskäsitteilyn hankkeen toteuttamiselle aiheuttama viive voidaan useimmiten laskea hankevastaavalle aiheutuvaksi kustannukseksi.

Esitys ei vaikuttaisi juurikaan vuosittain toteutettavien YVA-menettelyiden määrään (30-50 kpl). YVA-menettelyjen määrän ennakoitaan vähenevän hankkeissa, joissa kokorajoja suurennetaan tai selkeytetään (tuulivoimaloiden tehoroja, osa jätehankeista ja kemianteollisuuden hankkeista). Noin neljännes hankkeista muutetaan direktiivin mukaisiksi, mikä myös saattaa vähentää menettelyjen määrää. Vaikka suuressa mittakaavassa muutos lukumäärällinen muutos voi olla pieni, vaikutus tuntuu yksittäisen hankkeesta vastaavan kohdalla.

Yksittäistapauksessa tehtävien päätösten voidaan ennakoita vähenevän niissä hankkeissa, jotka lisätään hankeluetteloon uusina (turkiseläinten pito ja merialueella sijaitsevat kalankasvatus- ja kalanviljelylaitokset). Nämä hankkeet ovat kuitenkin melko alueellisia eivätkä yleisiä koko Suomessa.

4.2 Vaikutukset viranomaisiin

YVA-lain mukaisena yhteysviranomaisena toimivat ELY-keskus ja ydinenergialain mukaisissa hankkeissa työ- ja elinkeinoministeriö. YVA-menettelyn viranomaistyö koostuu YVA-menettelyn tarpeellisuuden määrittämisestä joko hankeluettelon tai yksittäistapauksessa tehtävällä päätöksellä sekä yhteysviranomaisena toimimisesta YVA-menettelyssä.

Esityksellä voi olla jossain määrin vaikutuksia viranomaisten tehtävien määrään. Tietyissä hankkeissa hallinnollinen taakka voi pienentyä, kun hankeluettelo selkeytetään, jolloin yksittäispäätöksiä ei tarvita samassa mitassa. Kokorajojen suurentuminen saattaa toisaalta aiheuttaa painetta pyytää yksittäispäätöstä YVA-menettelyn tarpeellisuuden poissulkemiseksi. Tämä vaiheen voidaan arvioida olevan väliaikainen. Joissain hankkeissa YVA-menettelyt saattavat vähentyä, kun kokorajoja kasvatetaan, mikä vähentäisi viranomaistyötä. Hankeluettelon selkeyttäminen vähentäisi viranomaisen neuvontatyötä.

4.3 Ympäristövaikutukset

Hankeluettelon ajantasaistamisella olisi vaikutus ympäristövaikutusten arviointimenettelyn kohdentumiseen juuri niihin hankkeisiin, joilla voidaan katsoa olevan todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tämä parantaisi ympäristövaikutusten arvioinnin vaikuttavuutta. Lisäksi kansallisesti hankeluetteloon määritellyt hankkeet ja kokorajat varmistaisivat ympäristönsuojelun korkeaa tasoa myös Suomen ympäristön erityispiirteisiin vaikuttavien hankkeiden suunnittelussa ja päätöksenteossa.

4.4 Muut vaikutukset

Esityksen muut vaikutukset liittyisivät lähinnä perustuslain ympäristöperusoikeuden toteutumiseen ja etenkin eri tahojen osallistumisoikeuteen. Ympäristövaikutusten arviointimenettely lisää kaikkien tiedon saantia ja osallistumismahdollisuuksia. Ajantasainen hankeluettelo selkeyttää YVA-menettelyn soveltamiskynnyksen hahmottamista hankkeiden suunnittelun aikaisessa vaiheessa.

Ehdotukset hankeluettelon tiettyjen hankkeiden muuttamisesta direktiivinmukaisiksi tai kokorajojen muutokset toteuttaisivat osaltaan pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaista säästösten sujuvoittamista koskevaa kärkihanketta, johon liittyvät normien purku, hallinnollisen taakan keventäminen ja tarvittavien säädösmuutosten uudistaminen.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä. Hankeluettelon päivittämistarpeesta tehtyä selvitystä on käytetty työn pohjana (Kari Marttinen ja Laura Leino, 2017. YVA-lain hankeluettelon läpikäynti ja päivittämisen tarpeet. HPP Asianajotoimisto). Hankeluettelon muutoksista on keskusteltu valmisteluvaiheessa seuraavien tahojen kanssa: työ- ja elinkeinoministeriö (ydinenergia- ja kaivoshankkeet, kemikaaliturvallisuuslaki), maa- ja metsätalousministeriö (vesistön rakentamis- ja säännöstely sekä vesihuoltohankkeet, eläinten pito ja luonnonvarojen otto ja käsittely), laajapohjainen eläinsuojien ilmoitusmenettelyn työryhmä (eläinten pito hankkeen laajentaminen), Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry (turkiseläinten pito), Suomen kalankasvattajaliitto ry (kalankasvatus), Kaivosteollisuus ry (kaivoshankkeet), Infra ry (maa-ainesten otto), Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry ja Suomen Kiertovoima ry (jätehuoltohankkeet), Trafi -liikenteen turvallisuusvirasto (meriväylät), Tuulivoimayhdistys ry ja Energiateollisuus (tuulivoimalat) sekä Suomen luonnonsuojeluliitto.

[Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot...]

6 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Lakia sovellettaisiin sen voimaantulon jälkeen toteutettavaan hankkeeseen tai toteutetun hankkeen olennaiseen muutokseen.

Siirtymäsäännöksen mukaan lakia ei sovellettaisi, jos hankkeen arviointimenettely on jo vireillä ja arviointiohjelmasta on lainmuutoksen voimaan tullessa tiedotettu kuuluttamalla siitä YVA-lain 17 §:n mukaisesti. Lakia ei myöskään sovellettaisi niihin hankkeisiin, joiden YVA-menettelyn tarpeesta on lain voimaan tullessa annettu YVA-lain 13 §:n mukainen yksittäistapauspäätös. Lakia ei myöskään sovellettaisi hankkeeseen, jota koskevasta ympäristövaikutusten arviointia koskevasta suunnitelmasta on kuulutettu maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla kaavoituksen yhteydessä.

Lakia ei myöskään sovellettaisi niihin uusiin, hankeluettelon muutoksen johdosta ympäristövaikutusten arviointimenettelyn piiriin tuleviin hankkeisiin, joista on ennen lain voimaantuloa koskevassa kohdassa mainitun lain nojalla kuulutettu julkisesti tai kuultu asianosaisia taikka tehty lupa- tai muu siihen rinnastettava viranomaispäätös. Mikäli hankkeeseen ei liity edellä tarkoitettua julkista kuuluttamista, asianosaisten kuulemismenettelyä tai lupa- tai muuta siihen rinnastettavaa viranomaispäätöstä, sovelletaan siihen lakia sen voimaantulopäivästä.

7 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotetulla muutoksella tuotaisiin YVA-menettelyn piiriin aina kuuluvien hankkeiden luetteloon uusia, todennäköisiltä ympäristövaikutuksiltaan merkittäviä hankkeita. Lisäksi muutoksella pyritään selvittämään hankeluettelon tulkintaan liittyviä epäselvyyksiä. Ehdotettuun muutokseen liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat vastuuta ympäristöstä koskeva perustuslain 20 §, oikeusturvaa koskeva 21 § ja 18 §:ssä säädetty elinkeinovapaus.

Perustuslakivaliokunta on (PeVM 25/1994 vp) edellyttänyt perusoikeuksien rajoittamiselta sitä, että rajoitukset perustuvat laintasoiseen säädökseen, ne ovat tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteet ovat perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä sekä painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia. Lisäksi edellytetään, että lailla ei säädetä perusoikeuden ytimeen kuuluvaa rajoitusta, rajoitukset ovat välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi, laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevaan yhteiskunnalliseen intressin painoarvoon ja perusoikeutta rajoitettaessa huolehditaan riittävästä oikeusturvajärjestelystä. Lisäksi rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisoikeudellisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Ympäristöperusoikeus

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännöksen mukainen vastuu ympäristöstä (ympäristöperusoikeus) toteutuu aineellisen lainsäädännön kautta. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet.

Säännös ilmaisee ihmisten kaikinpuolisen vastuun sellaisesta taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan kokonaislinjasta, joka turvaa elollisen ja elottoman luonnon monimuotoisuuden säilymisen (ks. HE 309/1993 vp, s. 66/II). Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevan lain tarkoituksena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista ympäristöön vaikuttavassa suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kaikkien tiedon saantia ja osallistumismahdollisuuksia. Ehdotetun lain säännöksillä selkeytetään ja joiltain osin laajennetaan niiden hankkeiden luetteloa, jotka kuuluvat aina arviointimenettelyn soveltamisalaa. Tämän voidaan katsoa edistävän ympäristövaikutusten arviointimenettelyä annetun lain tarkoituksen toteutumista, sekä selkeyttävän sen soveltamisalaa. Ehdotetuilla säännöksillä on näin ollen merkitystä ympäristöperusoikeuden toteutumisen turvaamisessa.

Kansalaisten osallistuminen

Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskeva viranomaisten päätöksentekomenettely perustuu pitkälti joko ympäristönsuojelulain omiin säännöksiin tai yleiseen hallintomenettelyä koskevaan lainsäädäntöön. Ympäristövaikutusten arviointimenettely on ympäristöä koskevan päätöksenteon viitekehyksessä osaltaan kansalaisten osallistumismahdollisuuksia varmistava menettely. Ehdotetulla lailla selkeytetään niiden hankkeiden joukkoa, jotka kuuluvat arviointimenettelyn piiriin. Ehdotetulla lailla on merkitystä kansalaisten osallistumismahdollisuuksien toteutumisessa.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai

muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeudesta hakea muutosta YVA-menettelyn soveltamista koskevaan päätökseen säädetään YVA-lain 37 §:ssä. Ehdotetulla muutoksella ei tehtäisi muutoksia mainittuun pykälään, mutta koska sen seurauksena eräät hankkeet siirtyisivät YVA-menettelyn soveltamispäätöksen piiristä aina YVA-menettelyn piiriin kuuluvien hankkeiden joukkoon, ei niiden osalta olisi enää mahdollista saattaa YVA-menettelyn tarvetta muutoksenhaun alaiseksi.

Ehdotetulla muutoksella ei ole kuitenkaan tarkoitettu laajennettavan YVA-menettelyn soveltamisalaa entisestään, vaan selkeyttää YVA-menettelyn tarvetta niin, että jatkossa YVA-menettely vaadittaisiin automaattisesti sellaisilta hankkeilta, jotka ennen ovat tulleet sen piiriin yksittäistapauksessa tehtävällä päätöksellä käytännössä aina. Koska YVA-menettelyä edellyttävät hankkeet on ehdotetussa muutoksessa määritelty aikaisempaa selkeämmin ja tarkkarajaisemmin, voidaan tämän osaltaan katsoa parantavan hankkeesta vastaavien oikeusturvaa muutoshakumahdollisuuden poistumisesta huolimatta. YVA-menettelyn aina vaativien hankkeiden luetteloon lisättäväksi ehdotetut hankkeet on määritelty tarkkarajaisesti ja täsmällisesti ehdotetun lain liitteessä 1. Ehdotettu muutos on tarpeellinen ympäristövaikutusten tehokkaan arvioinnin kannalta, mikä puolestaan kytkeytyy ympäristöperusoikeuteen liittyvien tavoitteiden toteutumisen varmistamiseen. Muutoshakumahdollisuuden poistumisesta aiheutuvalle oikeusturvan rajoittamiselle on siten hyväksyttävät ja painavat perusteet.

Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Elinkeinovapauden periaatetta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin mahdollista muiden tärkeiden yhteiskunnallisten etujen puoltaessa sitä.

Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi välitöntä vaikutusta elinkeinonvapauteen, sillä YVA-menettely ei lain mukaan ole esteenä tietyn hankkeen toteuttamiselle. Muutoksilla voi kuitenkin olla elinkeinonvapauteen välillisiä vaikutuksia, sillä YVA-menettelyn piirissä olevaa hanketta koskevaa lupaa ei saa myöntää ennen kun lupahakemukseen on liitetty ympäristövaikutusten arviointiselostusta ja perusteltua päätelmää. Lisäksi lupapäätöksen käsittelyssä on otettava arviointiselostus ja perusteltu päätelmä huomioon. Kun ehdotetulla muutoksella aina YVA-menettelyn piiriin kuuluvien hankkeiden luetteloon lisättäisiin uusia hankkeita, voivat näiden osalta välilliset vaikutukset elinkeinonvapauteen lisääntyä elinkeinonvapautta rajoittavasti. Nämäkin vaikutukset kohdistuvat tosin vain joihinkin hankkeisiin, sillä suurin osa hankeluetteloon lisättäväksi ehdotetuista uusista hankkeista on myös voimassa olevan lainsäädännön järjestelmässä ollut YVA-menettelyn piirissä, tosin menettelyn soveltamista koskevalla yksittäistapauspäätöksellä. YVA-menettelyn aina vaativien hankkeiden luetteloon lisättäväksi ehdotetut hankkeet on määritelty tarkkarajaisesti ja täsmällisesti ehdotetun lain liitteessä 1. Ehdotettu muutos on tarpeellinen ympäristövaikutusten tehokkaan arvioinnin kannalta, mikä puolestaan kytkeytyy ympäristöperusoikeuteen liittyvien tavoitteiden toteutumisen varmistamiseen. Elinkeinovapauteen mahdollisesti aiheutuville vähäisille rajoituksille on siten hyväksyttävät ja painavat perusteet.

Ehdotettu muutos turvaa perustuslain 20 §:n tavoitteita, mistä syystä poikkeamista tavallisesta lainsäätämisyjärjestyksestä ei pidetä tarpeellisena. Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain liitteen 1 muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) liite 1 seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia ei sovelleta hankkeeseen, jonka ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on ennen tämän lain voimaantuloa tiedotettu kuuluttamalla ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 17 §:n nojalla tai jota koskien on tehty päätös arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 13 §:n mukaisesti. Lakia ei myöskään sovelleta hankkeeseen, jota koskevasta ympäristövaikutusten arviointia koskevasta suunnitelmasta on kuulutettu maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla kaavoituksen yhteydessä.

Tätä lakia ei myöskään sovelleta hankkeeseen, jota koskevasta lupahakemuksesta on ennen tämän lain voimaantuloa tiedotettu julkisesti tai kuultu asianosaisia maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999), vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), maa-aineslain (555/1981), kaivoslain (621/2011), maantielain (503/2005), kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977), eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain (768/2004), ratalain (110/2007) ydinenergialain (990/1987) tai vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) mukaisesti, tai jonka toteuttamiseksi on ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty lupa Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) tai ilmailulain (864/2014) mukaisesti.

Helsingissä xx päivänä kuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Liite 1

Hankeluettelo

1) eläinten pito ja kalankasvatus:

- a) kanalat, joissa kasvatetaan yli 85 000 kananpoikaa tai 60 000 kanaa;
- b) sikalat, joissa kasvatetaan 3 000 sikaa (paino yli 30 kg/sika) tai 900 emakkoa;
- c) turkistarhat, jotka on tarkoitettu vähintään 16 000 siitosnaarasminkille tai -hillerille pentuineen taikka vähintään 7 000 siitosnaarasketulle tai -supikoiralle pentuineen;
- d) merialueella sijaitsevat kalankasvatuslaitokset, joissa kalan lisäkasvu on vähintään 1 000 000 kilogrammaa vuodessa;

2) luonnonvarojen otto ja käsittely:

- a) kaivosmineraalien louhinta, paikalla tapahtuva rikastaminen ja käsittely, kun
  - kaivoksen pinta-ala on yli 25 hehtaaria, tai
  - irrotettavan aineksen kokonaismäärä on vähintään 550 000 tonnia vuodessa;
- b) kiven, soran tai hiekan otto, kun
  - ottamisalueen pinta-ala on yli 25 hehtaaria, tai
  - otettava ainesmäärä vähintään 200 000 kiintokuutiometriä vuodessa;
- c) asbestin louhinta tai laitokset, jotka käsittelevät ja muuntavat asbestia tai asbestia sisältäviä tuotteita;
- d) uraanin tai toriumin talteenotto, rikastaminen ja käsittely;
- e) turvetuotanto, kun pinta-ala on yli 150 hehtaaria;
- f) yli 200 hehtaarin laajuinen, yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteinen muuttaminen toteuttamalla uudisojituksia tai kuivattamalla ojittamattomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomilla puulajeilla;
- g) raakaöljyn tai maakaasun kaupallinen tuotanto;

3) vesistön rakentaminen ja säännöstely:

- a) padot ja muut rakenteet, kun padottu tai varastoitu vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä;
- b) tekoaltaat, kun padottu tai varastoitu uusi vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä;
- c) vesistön säännöstelyhankkeet, jos vesistön keskivirtaama on yli 20 kuutiometriä sekunnissa ja virtaama- tai vedenkorkeusolosuhteet muuttuvat olennaisesti lähtötilanteeseen nähden,
- d) veden siirto vesistöalueelta toiselle, kun siirron tarkoituksena on ehkäistä mahdollista vedenpuutetta ja siirron määrä ylittää 3 kuutiometriä sekunnissa, lukuun ottamatta juomaveden siirtoa putkissa;
- e) tulvasuojeluhankkeet, joiden hyötyala on vähintään 1 000 hehtaaria;

4) metalliteollisuus:

- a) valuraudan ja teräksen alkusulatukseen tarkoitetut laitokset;
- b) laitokset, joissa tuotetaan ei-rautaraakametalleja malmista, rikasteista tai sekundaarisista raaka-aineista metallurgisilla, kemiallisilla tai elektrolyyttisillä menetelmillä;

5) metsäteollisuus:

- a) massatehtaat;
- b) paperi- tai kartonkitehtaat, kun tuotantokapasiteetti on yli 200 tonnia päivässä;

6) kemianteollisuus ja mineraalituotteiden valmistus:

- a) raakaöljyjälöstamot, lukuun ottamatta ainoastaan voiteluaineita jalostavat laitokset;

- b) laitokset, jotka kaasuttavat tai nesteyttävät öljyliusketta, kivihiiltä tai turvetta vähintään 500 tonnia päivässä;
- c) kemianteollisuuden laitokset, joissa valmistetaan teollisessa mittakaavassa aineita kemiallisilla muuntoprosesseilla ja joissa tuotetaan
- orgaanisia kemikaaleja,
  - epäorgaanisia kemikaaleja,
  - fosfori-, typpi- tai kaliumpohjaisia (yksi- tai moniravinteisia) lannoitteita,
  - perusaineita kasvinsuojelu- tai eliöntorjunta-aineisiin,
  - perusaineita lääketieteellisiin tuotteisiin kemiallisella tai biologisella menetelmällä tai
  - räjähdysaineita;
- d) laitokset, joissa valmistetaan tai tuotetaan teollisessa mittakaavassa bioetanolia tai bioöljyä;

7) energian tuotanto:

- a) kattila- tai voimalaitokset, joiden suurin polttoaineteho on vähintään 300 megawattia;
- b) ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit, mukaan lukien näiden laitosten tai reaktoreiden purkamisen tai käytöstä poistaminen, lukuun ottamatta halkeamis- ja hyötämiskelpoisten aineiden tuotantoon ja konversioon tarkoitettuja tutkimuslaitoksia, joiden suurin jatkuva lämpöteho ei ylitä yhtä kilowattia; ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit lakkaavat olemasta tällaisia laitoksia, kun kaikki ydinpolttoaine ja muut radioaktiivisesti saastuneet elementit on pysyvästi poistettu laitosalueelta;
- c) laitokset, joissa jälleenkäsitellään säteilytettyä ydinpolttoainetta;
- d) laitokset, jotka on suunniteltu
- ydinpolttoaineen tuottamiseen ja isotooppiirikastamiseen,
  - säteilytetyn ydinpolttoaineen tai runsasaktiivisen jätteen käsittelyyn,
  - säteilytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen,
  - ainoastaan radioaktiivisen jätteen loppusijoittamiseen tai
  - ainoastaan säteilytettyjen ydinpolttoaineiden tai radioaktiivisen jätteen varastointiin muualla kuin tuotantopaikassa (suunniteltu pidemmäksi ajaksi kuin 10 vuodeksi);
- e) tuulivoimalahankkeet, kun yksittäisten laitosten lukumäärä on vähintään 10 kappaletta tai kokonaisteho vähintään 45 megawattia;

8) energian ja aineiden siirto sekä varastointi:

- a) öljyn, kemikaalien tai kaasun siirtoihin tarkoitetut putket, joiden halkaisija on yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 kilometriä;
- b) vähintään 220 kilovoltin maanpäälliset voimajohdot, joiden pituus on yli 15 kilometriä;
- c) öljyn, petrokemian tuotteiden tai kemiallisten tuotteiden varastot, joissa näiden aineiden varastosäiliöiden tilavuus on yhteensä vähintään 50 000 kuutiometriä;
- d) laitokset, jotka on tarkoitettu hiilidioksidivirtojen talteenottoon geologista varastointia varten tämän hankeluettelon soveltamisalaan kuuluvista laitoksista tai muut laitokset, joissa talteen otetun hiilidioksidin kokonaismäärä on vähintään 1,5 megatonnia vuodessa;
- e) hiilidioksidin kuljettamiseksi talteenottolaitoksilta varastointipaikoille tarvittavat putket, joiden halkaisija on yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 kilometriä, mukaan luettuina niihin liittyvät paineenkorotusasetat;
- f) hiilidioksidin geologinen varastointi lukuun ottamatta tutkimus-, kehittämis- ja testaustointia, jossa varastoidun hiilidioksidin kokonaismäärä on alle 100 000 tonnia;

9) liikenne:

- a) moottoriteiden tai moottoriliikenneteiden rakentaminen;
- b) neli- tai useampikaistaisen, vähintään 10 kilometrin pituisen yhtäjaksoisen uuden tien rakentaminen;
- c) tien uudelleenlinjaus tai leventäminen siten, että näin muodostuvan yhtäjaksoisen neli- tai useampikaistaisen tieosan pituudeksi tulee vähintään 10 kilometriä;

- d) kaukoliikenteen rautateiden rakentaminen;
- e) lentokenttien rakentaminen, kun pääkiitorata on vähintään 2 100 metriä pitkä;
- f) pääosin kauppamerenkulun käyttöön rakennettavat meriväylät, satamat, lastaus- tai purkulaiturit kantavuudeltaan yli 1 350 tonnin aluksille;
- g) kantavuudeltaan yli 1 350 tonnin aluksille rakennettavat kanavat, alusliikenteen sisävesiväylät tai satamat;
- h) Suomen ja Viron väliset tunnelit;

10) vesihuolto:

- a) pohjaveden otto tai tekopohjaveden muodostaminen, jos sen vuotuinen määrä on vähintään 3 miljoonaa kuutiometriä;
- b) suuret raakavesi- tai jätevesitunnelit;
- c) yli 100 000 asukasvastineluvulle mitoitettut jätevesien käsittelylaitokset;

11) jätehuolto:

- a) jätteiden käsittelylaitokset, joissa vaarallista jätettä
  - poltetaan tai rinnakkaispoltetaan,
  - käsitellään kemiallisesti,
  - käsitellään biologisesti ja jotka ovat mitoitettu vähintään 5 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle, tai
  - sijoitetaan kaatopaikalle;
- b) jätteiden käsittelylaitokset, joissa muuta kuin vaarallista jätettä
  - poltetaan tai rinnakkaispoltetaan ja jotka on mitoitettu vähintään 100 tonnin vuorokausittaiselle jätemäärälle,
  - käsitellään kemiallisesti ja jotka on mitoitettu vähintään 100 tonnin vuorokausittaiselle jätemäärälle,
  - käsitellään biologisesti ja jotka ovat mitoitettu vähintään 35 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle, tai
  - sijoitetaan kaatopaikalle, joka on mitoitettu vähintään 50 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle;

12) 1-11 kohdassa tarkoitettuja hankkeita kooltaan vastaavat hankkeiden muutokset.

Liite 1 Hankeluettelo

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1) Eläinten pito	1) Eläinten pito ja kalankasvatus
Kanalat ja sikalat, joissa kasvatetaan yli	
a) 85 000 kananpoikaa tai 60 000 kanaa;	a) kanalat, joissa kasvatetaan yli 85 000 kananpoikaa tai 60 000 kanaa;
b) 3 000 sikaa (paino yli 30 kg/sika); tai	b) sikalat, joissa kasvatetaan 3 000 sikaa (paino yli 30 kg/sika) tai 900 emakkoa;
c) 900 emakkoa;	c) turkistarhat, jotka on tarkoitettu vähintään 16 000 siitosnaarasminkille tai -hillerille pentuineen taikka vähintään 7 000 siitosnaarasketulle tai -supikoiralle pentuineen;
	d) merialueella sijaitsevat kalankasvatuslaitokset, joissa kalan lisäkasvu on vähintään 1 000 000 kilogrammaa vuodessa;
2) Luonnonvarojen otto ja käsittely	2) Luonnonvarojen otto ja käsittely
a) metallimalmien tai muiden kaivoskivinäisten louhinta, rikastaminen ja käsittely, kun irrotettavan aineksen kokonaismäärä on vähintään 550 000 tonnia vuodessa tai avokaivokset, joiden pinta-ala on yli 25 hehtaaria;	a) kaivosmineraalien louhinta, paikalla tapahtuva rikastaminen ja käsittely, kun - kaivoksen pinta-ala on yli 25 hehtaaria, tai - irrotettavan aineksen kokonaismäärä on vähintään 550 000 tonnia vuodessa;
b) kiven, soran tai hiekan otto, kun louhinta- tai kaivalueen pinta-ala on yli 25 hehtaaria tai otettava ainesmäärä vähintään 200 000 kiintokuutiometriä vuodessa;	b) kiven, soran tai hiekan otto, kun - ottamisalueen pinta-ala on yli 25 hehtaaria, tai - otettava ainesmäärä vähintään 200 000 kiintokuutiometriä vuodessa;
c) asbestin louhinta tai laitokset, jotka käsittelevät ja muuntavat asbestia tai asbestia sisältäviä tuotteita;	c) asbestin louhinta tai laitokset, jotka käsittelevät ja muuntavat asbestia tai asbestia sisältäviä tuotteita;
d) uraanin louhinta, rikastaminen ja käsittely lukuun ottamatta koelouhintaa, koerikastamista ja muuta vastaavaa käsittelyä;	d) uraanin tai toriumin talteenotto, rikastaminen ja käsittely;
e) turvetuotanto, kun yhtenäiseksi katsottava tuotantopinta-ala on yli 150 hehtaaria;	e) turvetuotanto, kun pinta-ala on yli 150 hehtaaria;

f) yli 200 hehtaarin laajuisen, yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteinen muuttaminen toteuttamalla uudisojituksia tai kuivattamalla ojittamattomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomilla puulajeilla;	f) yli 200 hehtaarin laajuisen, yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteinen muuttaminen toteuttamalla uudisojituksia tai kuivattamalla ojittamattomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomilla puulajeilla;
g) raakaöljyn tai maakaasun kaupallinen tuotanto;	g) raakaöljyn tai maakaasun kaupallinen tuotanto;
3) Vesistön rakentaminen ja säännöstely	3) Vesistön rakentaminen ja säännöstely
a) padot ja muut rakenteet, kun padottu tai varastoitu vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä;	a) padot ja muut rakenteet, kun padottu tai varastoitu vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä;
b) tekoaltaat, kun padottu tai varastoitu uusi vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä;	b) tekoaltaat, kun padottu tai varastoitu uusi vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä;
c) vesistön säännöstelyhankkeet, jos vesistön keskivirtaama on yli 20 kuutiometriä sekunnissa ja virtaama- tai vedenkorkeusolosuhteet muuttuvat olennaisesti lähtötilanteeseen nähden;	c) vesistön säännöstelyhankkeet, jos vesistön keskivirtaama on yli 20 kuutiometriä sekunnissa ja virtaama- tai vedenkorkeusolosuhteet muuttuvat olennaisesti lähtötilanteeseen nähden;
d) veden siirto vesistöalueelta toiselle siirrettävän vesimäärän ylittäessä 3 kuutiometriä sekunnissa;	d) veden siirto vesistöalueelta toiselle, <i>kun siirron tarkoituksena on ehkäistä mahdollista vedenpuutetta</i> ja siirron määrä ylittää 3 kuutiometriä sekunnissa, <i>lukuun ottamatta juomaveden siirtoa putkissa;</i>
e) tulvasuojeluhankkeet, joiden hyötyala on vähintään 1 000 hehtaaria;	e) tulvasuojeluhankkeet, joiden hyötyala on vähintään 1 000 hehtaaria;
4) Metalliteollisuus	4) Metalliteollisuus
a) valimot tai sulatot, joiden tuotanto on vuodessa vähintään 5 000 tonnia;	a) <i>valuraudan ja teräksen alkusulatukseen</i> tarkoitetut laitokset;
b) rautatehtaat, terästehtaat, sintraamot, rautalejeerinkien valmistuslaitokset tai pasutuslaitokset;	b) <i>laitokset, joissa tuotetaan ei-rautaraakametalleja malmista, rikasteista tai sekundaarisista raaka-aineista metallurgisilla, kemiallisilla tai elektrolyyttisillä menetelmillä;</i>
c) muita kuin rautametalleja jalostavat metallitehtaat tai pasutuslaitokset;	
5) Metsäteollisuus	5) Metsäteollisuus
a) massatehtaat;	a) massatehtaat;

b) paperi- tai kartonkitehtaas, kun tuotantokapasiteetti on yli 200 tonnia päivässä;	b) paperi- tai kartonkitehtaas, kun tuotantokapasiteetti on yli 200 tonnia päivässä;
6) Kemianteollisuus ja mineraalituotteiden valmistus	6) Kemianteollisuus ja mineraalituotteiden valmistus
a) raakaöljynjalostamot;	a) raakaöljynjalostamot, <i>lukuun ottamatta ainoastaan voiteluaineita jalostavat laitokset</i> ;
b) laitokset, jotka kaasuttavat tai nesteyttävät öljyliusketta, kivihiiltä tai turvetta vähintään 500 tonnia päivässä;	b) laitokset, jotka kaasuttavat tai nesteyttävät öljyliusketta, kivihiiltä tai turvetta vähintään 500 tonnia päivässä;
c) <i>tekokuituja valmistavat tehtaas</i> ;	c) <i>kemianteollisuuden laitokset, joissa valmistetaan teollisessa mittakaavassa aineita kemiallisilla muuntoprosesseilla ja joissa tuotetaan</i> - <i>orgaanisia kemikaaleja,</i> - <i>epäorgaanisia kemikaaleja,</i> - <i>fosfori-, typpi- tai kaliumpohjaisia (yksitai moniravinteisia) lannoitteita,</i> - <i>perusaineita kasvinsuojelu- tai eliöntorjunta-aineisiin,</i> - <i>perusaineita lääketieteellisiin tuotteisiin kemiallisella tai biologisella menetelmällä tai</i> - <i>räjähdysaineita;</i>
d) <i>liuottimia tai liuottimia sisältäviä aineita käyttävät laitokset, joiden liuottimien käyttö on vähintään 1 000 tonnia vuodessa;</i>	d) <i>laitokset, joissa valmistetaan tai tuotetaan teollisessa mittakaavassa bioetanolia tai bioöljyä;</i>
e) <i>vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) tarkoitettuja vaarallisia kemikaaleja laajamittaisesti valmistavat tehtaas</i> ;	
f) <i>mineraalivillaa tai sementtiä valmistavat tehtaas</i> ;	
7) Energian tuotanto	7) Energian tuotanto
a) kattila- tai voimalaitokset, joiden suurin polttoaineteho on vähintään 300 megawattia;	a) kattila- tai voimalaitokset, joiden suurin polttoaineteho on vähintään 300 megawattia;
b) ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit, mukaan lukien näiden laitosten tai reaktoreiden purkaminen tai käytöstä poistaminen, lukuun ottamatta halkeamis- ja hyötämiskelpoisten aineiden tuotantoon ja konversioon tarkoitettuja tutkimuslaitoksia, joiden suurin jatkuva lämpöteho ei ylitä yhtä kilowattia;	b) ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit, mukaan lukien näiden laitosten tai reaktoreiden purkaminen tai käytöstä poistaminen, lukuun ottamatta halkeamis- ja hyötämiskelpoisten aineiden tuotantoon ja konversioon tarkoitettuja tutkimuslaitoksia, joiden suurin jatkuva lämpöteho ei ylitä yhtä kilowattia;

ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit lakkaavat olemasta tällaisia laitoksia, kun kaikki ydinpolttoaine ja muut radioaktiivisesti saastuneet elementit on pysyvästi poistettu laitosalueelta;	ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit lakkaavat olemasta tällaisia laitoksia, kun kaikki ydinpolttoaine ja muut radioaktiivisesti saastuneet elementit on pysyvästi poistettu laitosalueelta;
c) laitokset, joissa jälleenkäsitellään säteilytettyä ydinpolttoainetta;	c) laitokset, joissa jälleenkäsitellään säteilytettyä ydinpolttoainetta;
d) laitokset, jotka on suunniteltu - ydinpolttoaineen tuottamiseen ja isotooppi-rikastamiseen, - säteilytetyn ydinpolttoaineen tai runsasaktiivisen jätteen käsittelyyn, - säteilytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen, - ainoastaan radioaktiivisen jätteen loppusijoittamiseen tai - ainoastaan säteilytettyjen ydinpolttoaineiden tai radioaktiivisen jätteen varastointiin muualla kuin tuotantopaikassa (suunniteltu pidemmäksi ajaksi kuin 10 vuodeksi);	d) laitokset, jotka on suunniteltu - ydinpolttoaineen tuottamiseen ja isotooppi-rikastamiseen, - säteilytetyn ydinpolttoaineen tai runsasaktiivisen jätteen käsittelyyn, - säteilytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen, - ainoastaan radioaktiivisen jätteen loppusijoittamiseen tai - ainoastaan säteilytettyjen ydinpolttoaineiden tai radioaktiivisen jätteen varastointiin muualla kuin tuotantopaikassa (suunniteltu pidemmäksi ajaksi kuin 10 vuodeksi);
e) tuulivoimalahankkeet, kun yksittäisten laitosten lukumäärä on vähintään 10 kappaletta tai kokonaisteho vähintään 30 megawattia;	e) tuulivoimalahankkeet, kun yksittäisten laitosten lukumäärä on vähintään 10 kappaletta tai kokonaisteho vähintään 45 megawattia;
8) Energian ja aineiden siirto sekä varastointi	8) Energian ja aineiden siirto sekä varastointi
a) öljyn tai muiden nesteiden kuin veden ja jäteveden kaukokuljettamiseen tarkoitetut runkoputket;	a) öljyn, kemikaalien tai kaasun siirtoihin tarkoitetut putket, joiden halkaisija on yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 kilometriä;
b) kaasuputket, joiden halkaisija on yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 kilometriä;	
c) vähintään 220 kilovoltin maanpäälliset voimajohdot, joiden pituus on yli 15 kilometriä;	b) vähintään 220 kilovoltin maanpäälliset voimajohdot, joiden pituus on yli 15 kilometriä;
d) öljyn, petrokemian tuotteiden tai kemiallisten tuotteiden varastot, joissa näiden aineiden varastosäiliöiden tilavuus on yhteensä vähintään 50 000 kuutiometriä;	c) öljyn, petrokemian tuotteiden tai kemiallisten tuotteiden varastot, joissa näiden aineiden varastosäiliöiden tilavuus on yhteensä vähintään 50 000 kuutiometriä;
e) laitokset, jotka on tarkoitettu hiilidioksidivirtojen talteenottoon geologista varastointia varten tämän hankeluettelon soveltamisalaan kuuluvista laitoksista tai muut laitokset, joissa talteen otetun hiilidioksidin kokonaismäärä on vähintään 1,5 megatonnia vuodessa;	d) laitokset, jotka on tarkoitettu hiilidioksidivirtojen talteenottoon geologista varastointia varten tämän hankeluettelon soveltamisalaan kuuluvista laitoksista tai muut laitokset, joissa talteen otetun hiilidioksidin kokonaismäärä on vähintään 1,5 megatonnia vuodessa;

f) hiilidioksidin kuljettamiseksi talteenotto-laitoksilta varastointipaikoille tarvittavat putket, joiden halkaisija on yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 kilometriä, mukaan luettuina niihin liittyvät paineenkorotusase-mat;	e) hiilidioksidin kuljettamiseksi talteenotto-laitoksilta varastointipaikoille tarvittavat putket, joiden halkaisija on yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 kilometriä, mukaan luettuina niihin liittyvät paineenkorotusase-mat;
g) hiilidioksidin geologinen varastointi lu-kuun ottamatta tutkimus-, kehittämis- ja tes-taustoimintaa, jossa varastoidun hiilidioksi-din kokonaismäärä on alle 100 000 tonnia;	f) hiilidioksidin geologinen varastointi lu-kuun ottamatta tutkimus-, kehittämis- ja tes-taustoimintaa, jossa varastoidun hiilidioksi-din kokonaismäärä on alle 100 000 tonnia;
9) Liikenne	9) Liikenne
a) moottoriteiden tai moottoriliikenneteiden rakentaminen;	a) moottoriteiden tai moottoriliikenneteiden rakentaminen;
b) neli- tai useampikaistaisen, vähintään 10 kilometrin pituisen yhtäjaksoisen uuden tien rakentaminen;	b) neli- tai useampikaistaisen, vähintään 10 kilometrin pituisen yhtäjaksoisen uuden tien rakentaminen;
c) tien uudelleenlinjaus tai leventäminen sit-ten, että näin muodostuvan yhtäjaksoisen neli- tai useampikaistaisen tieosan pituu-deksi tulee vähintään 10 kilometriä;	c) tien uudelleenlinjaus tai leventäminen sit-ten, että näin muodostuvan yhtäjaksoisen neli- tai useampikaistaisen tieosan pituu-deksi tulee vähintään 10 kilometriä;
d) kaukoliikenteen rautateiden rakentami-nen;	d) kaukoliikenteen rautateiden rakentami-nen;
e) lentokenttien rakentaminen, kun pääkiito-rata on vähintään 2 100 metriä pitkä;	e) lentokenttien rakentaminen, kun pääkiito-rata on vähintään 2 100 metriä pitkä;
f) pääosin kauppamerenkulun käyttöön ra-kennettavat meriväylät, satamat, lastaus- tai purkulaiturit yli 1 350 tonnin aluksille;	f) pääosin kauppamerenkulun käyttöön ra-kennettavat meriväylät, satamat, lastaus- tai purkulaiturit <i>kantavuudeltaan</i> yli 1 350 ton-nin aluksille;
g) yli 1 350 tonnin aluksille rakennettavat kanavat, alusliikenteen sisävesiväylät tai sa-tamat;	g) <i>kantavuudeltaan</i> yli 1 350 tonnin aluk-sille rakennettavat kanavat, alusliikenteen sisävesiväylät tai satamat;
	h) <i>Suomen ja Viron väliset tunnelit;</i>
10) Vesihuolto	10) Vesihuolto
a) pohjaveden otto tai tekopohjaveden muo-dostaminen, jos sen vuotuinen määrä on vä-hintään 3 miljoonaa kuutiometriä;	a) pohjaveden otto tai tekopohjaveden muo-dostaminen, jos sen vuotuinen määrä on vä-hintään 3 miljoonaa kuutiometriä;
b) suuret raakavesi- tai jätevesitunnelit;	b) suuret raakavesi- tai jätevesitunnelit;
c) yli 100 000 asukasvastineluvulle mitoite-tut jätevesien käsittelylaitokset;	c) yli 100 000 asukasvastineluvulle mitoite-tut jätevesien käsittelylaitokset;

11) Jätehuolto	11) Jätehuolto
a) vaarallisen jätteen käsittelylaitokset, joihin vaarallista jätettä otetaan poltettavaksi, käsiteltäväksi fysikaalis-kemiallisesti tai sijoitettavaksi kaatopaikalle, sekä sellaiset biologiset käsittelylaitokset, jotka on mitoitettu vähintään 5 000 tonnin vuotuiselle vaarallisen jätteen määrälle;	a) jätteiden käsittelylaitokset, joissa vaarallista jätettä - poltetaan <i>tai rinnakkaispoltetaan</i> , - käsitellään <i>kemiallisesti</i> , - käsitellään biologisesti ja jotka ovat mitoitettu vähintään 5 000 tonnin vuotuiselle jättemäärälle, tai - sijoitetaan kaatopaikalle;
b) muiden jätteiden kuin vaarallisen jätteen polttolaitokset tai fysikaalis-kemialliset käsittelylaitokset, joiden mitoitus on enemmän kuin 100 tonnia jätettä vuorokaudessa, sekä biologiset käsittelylaitokset, jotka on mitoitettu vähintään 20 000 tonnin vuotuiselle jättemäärälle;	b) jätteiden käsittelylaitokset, joissa muuta kuin vaarallista jätettä - poltetaan <i>tai rinnakkaispoltetaan</i> ja jotka on mitoitettu vähintään 100 tonnin vuorokausittaiselle jättemäärälle, - käsitellään <i>kemiallisesti</i> ja jotka on mitoitettu vähintään 100 tonnin vuorokausittaiselle jättemäärälle, - käsitellään biologisesti ja jotka ovat mitoitettu vähintään 35 000 tonnin vuotuiselle jättemäärälle, tai - sijoitetaan kaatopaikalle, joka on mitoitettu vähintään 50 000 tonnin vuotuiselle jättemäärälle;
c) yhdyskuntajätteiden tai -lietteiden kaatopaikat, jotka on mitoitettu vähintään 20 000 tonnin vuotuiselle jättemäärälle;	
d) muiden kuin a tai c alakohdassa tarkoitettujen jätteiden kaatopaikat, jotka on mitoitettu vähintään 50 000 tonnin vuotuiselle jättemäärälle;	
12) 1–11 kohdassa tarkoitettuja hankkeita kooltaan vastaavat hankkeiden muutokset.	12) 1–11 kohdassa tarkoitettuja hankkeita kooltaan vastaavat hankkeiden muutokset.